

Videnskabsminister Helge Sander og undervisningsminister Ulla Tørnæs, da lovforslaget blev fremsat og debatteret i Folketinget

Struktur uden legitimitet

Energien kommer nedefra, og derfor bør de ansatte i det mindste vælge institutlederen, siger DPU-rektoren om universitetsreformen

”Politikerne tror tilsyneladende, at universiteter kan top-styres som produktions-virksomheder, hvor der er en bundlinie, som man kan måle sig på. Det kan man altså ikke i en vidensorganisation, hvor der hersker helt andre kræfter. Her kommer energien nedefra – men det respekteres overhovedet ikke i lovforslaget om universiteterne”.

Rektor ved Danmarks Pædagogiske Universitet, Lars Henrik Schmidt, har selv levet med en opstrammet universitetsstruktur i nogle år, og han er grundlæggende tilhænger af stærkere ledelse. Men han mener, at der er noget helt galt i lovforslaget.

”Lovforslaget taler hele tiden om legitimitet i systemet. Men jo tættere du kommer på den menige forsker eller ”forskingsamfundet”, jo mere svigter legitimiteten. En institutleder får utrolig svært ved at skaffe sig legitimitet, hvis han ikke er valgt”.

DPU har derfor i sit høringssvar til lovudkastet anført, at der på mellem-niveau bør være valgte ledere. Institutlederen og eventuelt institutbestyrelse bør derfor vælges.

Uden legitimitet kan systemet blokeres

Lovforslaget går implicit ud fra, at en effektiv organisationskultur er en, hvor der er en klar kommandostruktur, og hvor en effektiv legitimitet går ud på, at der ikke bliver gjort ’oprør’, siger **Lars Henrik Schmidt**: ”Men legitimitet er, at man kan få folk med. Og lovgiverne har ikke tænkt på, på hvilken måde der kan ’protesteres’ inden for systemet. Det er en topstyret og bureaukratisk struktur”.

Legitimiteten gennem et demokratisk valg er vigtig for den akademiske tradition:

”En institutleder skal være respekteret og afholdt. Valget sikrer, at der kommer en institutleder, som nyder almindelig tillid og som kan skabe almindelig forståelse for deres dispositioner, selv om der ikke altid er enighed”.

Og så er legitimitet nedad en simpel nødvendighed for systemets funktionalitet:

”I Worst-case scenarier kan beslutninger og prioriteringer, som der ikke er forståelse for medføre, at medarbejderne kan blokere hele systemet. Systemet er utrolig ømfindtligt over for civil ulydighed. De menige universitetslærere kan groft sagt lave ’sit-down’, hvor de lader være med at tage del i de beslutninger, som de ikke er enige i. Og man kan ikke kommandere folk til at gøre bestemte ting, for ansættelsesformen betyder, at de ikke kan fyres”.

Den udvidede fætter-kusine-fest

I den meget topstyrede struktur er der et andet alvorligt problem: ”Hvis konstruktionen med de eksterne bestyrelsesmedlemmer skal have fornuft, så skal det være personer med fornemmelse for universiteternes virksomhed. Men der er simpelthen ikke nok personer i Danmark, som har tilstrækkelig viden, overblik og fornuftige ideer inden for feltet. Det er derfor en grotesk tanke, at 12 universiteter skal have eksternt flertal ...”, siger DPU-rektoren om det problem, som også er kaldt ”den udvidede fætter-kusine-fest” (Margrethe Vestager (R)) med henvisning til, at Danmark er et lille miljø).

Lars Henrik Schmidt: ”Når der således mangler talent, kan man frygte, at bestyrelsesmedlemmerne vil positionere sig ud fra interesser, som fx interesseorganisationer indtager. De vil således i mindre grad tage universitetets interesser til sig, fordi de ikke har forudsætningerne for at forstå disse”.

Det kan i praksis medføre, at der bliver lavet strategiske beslutninger og prioriteringer, som helt savner den nævnte legitimitet.

jø

Se tema side 6-17

Cigarkasser og humaniora 3
Forskningspolitikken overser humaniora og samfundsvidenskab ...

Uredelighed 4
Uredelighedsudvalget har lavet partisk sagsbehandling, siger lektor - som har fået en højst mærkværdig behandling. Og lektorens navn er ikke Lomborg ...

TEMA: Uni-reform 6-16
Regeringen har fremsat forslag til radikal reform af strukturen

En vingummibamse 8
- lød karakteristikken af forskningsfriheden i den nye løv, da Folketinget debatterede

Seks problemer 10-12
FORSKERforum opregner nogle af hovedproblemerne i den nye struktur

En skeptisk socialdemokrat 14
Socialdemokraterne støtter lovforslaget - og det får fysiklektor til at overveje sit medlemskab af partiet
INTERVIEW

Ny løn 17
- er et problem på de mindre forskningsinstitutioner: ”Det bruger vi ikke her ...

En rektors dagbog 20
FORSKERforum fulgte med i et par dage af DTU-rector Lars Pallesens liv.

Gud og videnskab 23
Man kan godt være troende og naturvidenskabsmand uden at Darwin og evolutionsteorien forsvinder.
INTERVIEW

Medlemsblad for DM's universitetsansatte (ULA), DM's forskningsinstitutionsansatte, DJØF's undervisnings- og forskningsansatte (under Overenskomstforeningen), samt JAFs, DFs og DDDs undervisnings- og forskningsansatte.

Bladets leder udtrykker fælles holdninger. Øvrige artikler i bladet er ikke nødvendigvis i overensstemmelse med afdelingernes synspunkter. Eftertryk er tilladt med tydelig kildeangivelse.

Redaktion:

Lektor Leif Søndergaard, DM I
Lektor Mogens Ove Madsen, DJØF
Seniorforsker Niels Erik Poulsen, DM3
Lektor Lars Kamp Nielsen,
Farmaceutforeningen
(ansv.hav. for dette nummer)
Mariann Chriel, Dyr lægeforeningen

Journalist Lise Penter Madsen
Red. sekr. Jørgen Øllgaard
(Joe@magister.dk)

Redaktionens adresse:

FORSKERforum
Peter Bangsvej 32
2000 Frederiksberg C

Telefon: 38 15 66 33
Fax: 38 15 66 32

FORSKERforum

udkommer 10 gange om året.
Bladet udkommer den første uge
i hver måned.

Næste deadline:

22. januar 2003

www.forskeren.dk

Øvrige adresser:

Dansk Magisterforening
Peter Bangsvej 32
2000 Frederiksberg C
Tlf. 38 15 66 00

DJØF
Gothersgade 133
PB 2126
1015 Kbh. K
Tlf. 33 95 97 00

Dansk Farmaceut Forening
Tlf. 39 46 36 00

Jordbrugsakademikernes Forbund
Tlf. 33 21 28 00

Dyr lægeforeningen
Tlf. 38 71 08 88

Oplag: 9.000

Grafisk Produktion:

Poul Rømer Design
tlf. 44 53 05 51

Tryk:
Datagraf

Foto: Søren Hartvig
(hvor ikke andre er anført).

LEDER

Af Lars Kamp Nielsen, DF

Mariann Chriel, DDD

Lomborg - kollega i knibe

Et af de få positive elementer i forslaget til ny universitetslov er, at det fremhæves i formålet, at til universiteternes opgaver hører udbredelse af kendskab til videnskabens metoder og resultater og at universitetet skal tilskynde medarbejderne til at deltage i den offentlige debat. Disse elementer er så sandelig blevet foruddiskonteret de sidste uger af Lomborg og mange universitetskolleger. Og manges frygt for en *af-intellektualisering* af samfundet og en *stigende selvrensensur* som følge af angst for beskyldninger for smagsdommeri er så sandelig blevet gjort til skamme.

Da UVVU's afgørelse i Lomborg-sagen blev offentliggjort var der nok en del, der tænkte, at det var godt han blev kendt skyldig i "objektiv uredelighed", men der var også mange, der fik en dårlig smag i munden, da de læste dommens præmisser og tænkte, at den sag aldrig skulle have været behandlet af udvalget. Selve bogens titel: "The Skeptical Environmentalist" antyder i høj grad, at der er tale om en debatbog eller partsindlæg snarere end en videnskabelig publikation.

Det fremgår da også tydeligt af dommens præmisser, at der har været uenighed i udvalget om klagerne overhovedet skulle behandles.

Som forskere er vi vant til, at vores arbejde bliver bedømt af kolleger. Det sker, når vi indsender afhandlinger til tidsskrifter, når vi disputerer, når vi søger fondsmidler, når vi søger stillinger og når vore institutter bliver evalueret. Og somme tider bliver vi voldsomt kritiseret i medierne af kolleger – tænk bare på diskussionerne om vandmiljøplanen.

Vi er ikke mimoser – og tonen kan være hård. Det er aldrig rart, at få en artikel eller en ansøgning i hovedet, selv om vi godt ved, at succesraten måske er under 10%. Men forskningsverdenen er kompetitiv og elitær. Og det i en grad så svage sjæle kan fristes til at fikle med resultaterne, eller stjæle eller sabotere kollegers arbejde. Det er dog yderst sjældent, at sådanne tilfælde forekommer.

I den **sundhedsvidenskabelige forskningsverden** – især indenfor den kliniske forskning,

hvor nye behandlingsmetoder og nye lægemidler afprøves – er der særlige fristelser og karrierepres. Der er store penge på spil og langt hovedparten af den kliniske forskning finansieres af lægemiddelindustrien. Sundhedsvidenskaberne har derfor siden 1991 haft deres UVVU, der også giver nøje retningslinier for god klinisk forskning bl.a. anvendelse af dobbeltblindede undersøgelser ved komparative undersøgelser af behandlingsmetoder.

Men da der i 1997 også blev nedsat UVVU'er for **de øvrige videnskabsområder** gik det nok lidt for stærkt og det er glædeligt, at forskningsdirektør Jens Morten Hansen vil gå UVVU'ernes arbejdsgrundlag igennem. Det er selvfølgelig rimeligt, at der er en instans for "subjektiv" (bevidst snyderi eller tyveri), hvor vi alle kan være enige i "uredeligheden". Men det kan ikke være et rimeligt resultat, når en offentlig dom for "objektiv uredelighed" kan føre til en så høj grad af uenighed i forskningsverdenen. En sådan *alt-eller-intet* -afgørelse skal have en hel anden grad af konsensus ikke blot for Lomborgs skyld, men så sandelig også for vi andres retssikkerhed og for hele videnskabens anseelse.

For hovedparten af den videnskabelige verden forgår bedømmelsen af, om et arbejde er god eller dårlig videnskab i videnskabelige artikler og i offentligt forsvaret af afhandlinger. Og der findes både gode tidsskrifter med gode dommere *med eller uden smag* og der findes kongresberetninger med ukontrollerede præmature meddelelser og der findes heldigvis også debatbøger. Altsammen måder som videnskaberne udfolder sig på og skal udfolde sig på. Men begrebet "uredelighed", der vanskeligt kan gradbøjes, bør reserveres til bevidst snyderi og grov forsømmelse.

Og så vil kampen i den miljøpolitiske arena i øvrigt fortsætte – og Lomborg vil få kamp til stregen. Spillerne vil komme fra forskellige hold – måske fordi de er vant til at spille efter lidt forskellige regler. Men selv vigtige opgør skal helst være uden beskidte stemplinger og tvivlsomme dommerkendelser.

Cigarkasserne og humaniora

Forskningspolitikken er baseret på industrien og ikke på videnssamfundet, siger formanden for det humanistiske forskningsråd. Og den nye forskningsrådsstruktur lægger op til hård magtkamp om forskningspenge

”Forslaget om en reform af forskningssystemet indebærer en stor fare for at blive en konservativ struktur. Det går ud fra behovene i et industrisamfunds forudsætninger og ikke et fremtidigt videnssamfunds. De ikke-industrielt rettede forskningsområder som humaniora og samfundsvidenskab risikerer – som sædvanlig - at blive overset ...”

Formanden for det humanistiske forskningsråd, **Poul Holm**, er langt fra tilfreds med udkastet til et nyt forskningssystem, som fremover skal deles i to: Det frie forskningsråd (som nu) og et nyt ”strategisk forskningsråd”. Forslaget har mødt generel kritik fra de nuværende forskningsråd, som mener, at det vil indebære principielle og praktiske problemer at operere med to adskilte systemer.

Det humanistiske forskningsråd tilføjer sit eget forbehold: Forslaget er alt for traditionelt og produktions-orienteret. Derfor er en oplagt fejl, når forskningsområdet ”menneskelige ressourcer” ikke bliver omtalt og repræsenteret i den strategiske gren, forklarer Poul Holm:

”Det handler ikke alene om, hvordan man skaber og producerer viden. Det handler også om færdigheder til at sikre en kreativ udnyttelse af fx informations-teknologien, som jo både har tekniske og læringsmæssige aspekter. Det handler om, hvordan vi organiserer os i forhold til hinanden, til nye virtuelle netværk og til nye måder at kommunikere og sælge produkter på. Og netop humanister kan formlig og oversætte den nye viden”.

En stigende del af den humanistiske forskning udspringer af oplevelses-samfundet og vidensøkonomien: ”Imellem humaniora, samfundsforskning og datalogi er der fx store muligheder for at nedbryde de velkendte fakultetsgrænser og skabe nye områder inden for medier, kommunikation og kultur”, argumenterer SHF-formanden.

Væksten i videnserhvervene

Humanisterne har tilsyneladende en vigtig alliance hos arbejdsgiverne i Dansk Handel og Service samt i FUHU (Foreningen til unge handelsmænds uddannelse), som har lignende indsigelser mod videnskabsministerens udkast til forskningssystemet.

Forskningsstøtten er traditionelt industrielt rettet, men væksten i samfundet har ikke været i industriens fabrikker. Væksten er sket i vidensservice-erhvervene. Her er en samfundsmæssig værditilvækst større end i nogen anden sektor, konstaterer DHS:

Men dette afspejler sig ikke i forde-

lingen af forskningsmidler. Landbruget beskæftiger 3 pct. af arbejdsstyrken, og 15 pct. af de offentlige forskningskroner går til forskning til gavn for landbruget. Industrien beskæftiger 16 pct., men lægger beslag på 42 pct. af de offentlige forskningskroner. Servicesektoren beskæftiger derimod 43 pct. af arbejdsstyrken, men får kun 11 pct. af de offentlige forskningskroner.

Vidensservice skal derfor prioriteres langt højere, og universiteternes forskning skal i højere grad målrettes service-sektorens behov for innovation. Derfor bør humaniora og samfundsvidenskab repræsenteres i det strategiske forskningsråd.

Oplæg til magtkamp

SHF og arbejdsgiverne peger alle på, at der er en uheldig opdeling og definition indbygget i den nye struktur, som opdeler den statslige fondsfunktion i hhv. grundforskning (Danmarks Forskningsråd), fri forskning og strategisk forskning. En sådan opdeling giver dels mindre mening i en blandet vidensøkonomi, men selve definitionen lægger også op til en magtkamp om, hvor forskningspengene skal placeres: ”Det er bekymrende, at folk som støtter reformen netop har været glade for et klart skel mellem grundforskning og strategisk forskning.

Der er i modellen en fare for, at en stigende del af forskningsmidlerne bliver øremærket til strategiske (program-) midler:

”Strukturen er skræddersyet til at skabe konflikt og magtkampe. Tanken er jo, at de to råd skal konkurrere om politikernes gunst. Og politikere har det med, at de gerne vil sætte deres fingeraftryk fx i form af programmer, så der lægges op til, at mange andre hensyn end de videnskabelige skal bestemme, om forskningspenge skal være ’frie’ eller ’strategiske’

...”, siger Poul Holm.

Han mener derfor, at der bør være indlagt nogle forudsætninger om, hvordan midlerne fordeles mellem de to systemer:

”SHFs bekymring over for systemet gøres selvfølgelig til skamme, hvis politikerne klart markerer, at de ønsker at støtte den frie forskningsgren. Tre fjerdedele til den frie forskning og en fjerdedel til den strategiske ville være en passende fordelings-nøgle. Vel at mærke under forudsætning af, at politikerne putter flere penge i det samlede system, fx de opstillede målsætninger om 1,4 mia. kroner mod 1,0 mia. i dag ...”

jø

Humanistisk lobbyisme i EU

Poul Holm er formand for et europæisk netværk for 21 humanistiske forskningsråd.

”Det er et forsøg på at komme i dialog med Bruxelles, en begyndende organisering af humaniora i det europæiske forskningsrum, som er skabt i erkendelse af, at humaniora ikke gjorde hjemmearbejdet, når tidligere EU-rammeprogrammer blev søsat”, forklarer han.

Der er meget store centrale områder, hvor EU skævvrider forskningen ved fx at yde kæmpestøtte til naturvidenskaberens infrastruktur, mens samfundsvidenskab fik en lille del og humaniora intet.

”Humaniora har fået en latterlig andel i forhold til potentialet. Nu gælder det så om at gøre sig synlig på banen, før EU om tre år søsætter det 7. rammeprogram. Men det foregår op ad bakke, hvor vi er helt klar over, at vi helst skal præsentere en økonomisk vækst som begrundelse, for ellers har man ikke en chance ...”

På kant med magtfulde interesser

En gruppe magtfulde forskere forhindrede i fire år en forsker i at publicere en artikel. Nu har han fået at vide af Uredelighedsudvalget, at han havde ret til at få den trykt. Men de magtfulde slap for påtaler. Så nu er UVVU selv under mistanke for 'partisk sagsbehandling', der beskyttede de magtfulde forskere

Siden 1998 har lektor og lic.scient., dr.med Lars Bo Andersen haft en artikel liggende til publicering, men magtfulde interesser truede ham til at lade være. Da han så klagede til **De videnskabelige Uredelighedsudvalg (UVVU)** i oktober 1999, blev artiklens offentliggørelse yderligere forhalet. Først i november 2002 – mere end to år efter klagen var indleveret - fik lektoren svar: Der var ikke noget i vejen for, at han publicerer artiklen. Offentliggørelsen vil ikke vanskeliggøre andre forskeres arbejde; hans ret til at publicere vejer derfor tungere end de "administrative hensyn", som hans magtfulde modpart har anført.

Man skulle tro, at lektoren hermed var en tilfreds mand, men sådan er det langt fra. Han oplever nemlig, at UVVU har lavet en "politiseret" og salomonisk afgørelse, idet de samtidig frifandt modparten for at have begået videnskabelig uredelighed.

Modparten er sluppet alt for let, for de har *systematisk og bevidst* forhindret ham i at offentliggøre data, som var ubekvemme for dem.

Regeringens folkesundhedsplan

Det er Lars Bo Andersens opfattelse, at modparten ville åbenbart forhindre en offentliggørelse, fordi den kunne få indflydelse på de politiske strategier, som på det tidspunkt (*efteråret 1999*) var ved at blive filetet til i regeringens folkesundhedsplan, som skulle prioritere indsatsen – herunder forskningen - over de næste ti år.

Ved udarbejdelsen af folkesundhedsplanen var lektoren medlem af regeringens ekspertgruppe, og modparten indtog sammesteds centrale poster. Og modparten fandt tilsyneladende Lars Bo Andersens data for ubekvemme. Han – der er lektor ved KUs Institut for Idræt - forklarer:

"Min forskning handlede om motions forebyggende potentiale. Debatten om forebyggelsesstrategien var efter min opfattelse ubalanceret, og pressen beskæftigede sig i denne periode med rygning som den eneste forklaring på den stagnerende middel-levetid i Danmark". I en kronik i Politiken (*november 1998*) problematiserede han derfor bl.a. den manglende fokus på motionens betydning.

Som en umiddelbar konsekvens blev han inviteret med i regeringens ekspertgruppe. Men her stødte han sam-

men med den magtfulde modpart, som vægtede rygning mere end motion: Det var centerleder dr.med. **Torben Jørgensen**, og institutleder prof. **Thorkild I.A. Sørensen** som er magtfulde personer i det medicinske forskningsmiljø (leder af Center for Sygdomsforebyggelse og Institut for Sygdomsforebyggelse, men nok så vigtigt er han også tidligere styregruppeformand i fælles-databasen under *Hovedstadens Center for Prospektive Befolkningsstudier (HCPB)*). Og så var der lægen **Peter Schnohr**, som mest er kendt for sit arbejde som ekspert – og lobbyist - for Hjerteforeningen.

Strid: Motion contra rygning

Lars Bo Andersens magtfulde modstandere brugte deres indflydelse til at forhindre ham i at publicere sin artikel.

Begge parter var nemlig deltagere i et sundhedsvidenskabeligt forskningsprojekt, som kunne trække på et bestemt datamateriale (fra fællesbasen HCPB). Striden blev til en direkte konfrontation i august 1999, da en arbejdsgruppe (om sammenhængen mellem motion og sygdom/død) ikke vil acceptere dele af en artikel forfattet af Lars Bo Andersen, og de ville derfor ikke underskrive medforfattererklæring, som er en forudsætning for indsendelse af en videnskabelig artikel.

Artiklen handlede om motions betydning for folkesundheden og det omstridte tekst-afsnit problematiserede rygningens betydning i forhold til motion – et område, som af forskningsmetodiske grunde var stærkt undervurderet, påpegede lektoren.

De øvrige deltagere henviste imidlertid til, at lektoren kun havde ret til at trække på motionsdata og ikke på rygedata. De begrundede det med formalia i forskningssamarbejder og ikke med videnskabelige hensyn.

I første omgang krævede modparten, at afsnittet blev fjernet. I næste omgang åbnede de så op for, at lektoren kunne offentliggøre sin artikel i eget navn. For dernæst at fortryde og alligevel modsætte sig en offentliggørelse. Tilsyneladende fordi artiklens motionsaspekt kunne få indflydelse på de politiske strategier, som på det tidspunkt var ved at blive filetet til i regeringens folkesundhedsplan.

Hvor modparten altså advokerede særligt for en indsats på rygeområdet....

Modparten engagerede advokat

Lars Bo Andersen klagede til Uredelighedsudvalget, som nedsatte en ad hoc-komite.

Den udtaler eentydigt i oktober 2001, at Lars Bo Andersen *uberettiget* er søgt forhindret i at offentliggøre sin version af undersøgelsesresultaterne. De øvrige "tilmeldte" eller aktive deltagere i projektet kan ikke stille krav til hans manuskript.

Hermed troede Lars Bo Andersen, at sagen var slut. Han havde såmænd ingen kommentarer til ad hoc-udvalgets afgørelse, som gav ham ret i klagen.

Men modparten engagerede en advokat, som i en 19 sider lang redegørelse (*januar 2002*) drog forløbet i tvivl. Og det i en sådan grad, at Uredelighedsudvalget såmænd bad advokaten (*juni 2002*) om at konkretisere sit ærinde.

Heri hævder advokaten, at Lars Bo Andersen i sin artikel har anvendt data fra HCPB, der er i strid med den indgåede samarbejdsaftale og forskningsprotokol. HCPB var derfor i sin gode ret til at modsætte sig publicering (af principielle og retslige grunde), samt at han kunne publicere sin artikel i den givne form. (Men advokaten fortæller en passant også, at HCPB samtidig tillod en anden forsker at publicere ud fra det samme datamateriale!)

Mens ad hoc-udvalget altså fandt, at modparten uberettiget havde forhindret Lars Bo Andersen i at publicere – *hvorved de lænede sig op ad en dom for "videnskabelig uredelighed"* – så retirerede UVVU efter advokatens redegørelse. Udvalget besluttede sig endeligt for den mere salomoniske løsning:

-At Lars Bo Andersen kan publicere!

-Og at modparten på den anden side havde sine grunde til at en databank nødvendigvis må være "underkastet en styring", og at det (utilsigtet) var gået ud over lektoren. Der var således ingen grund til at give dem en påtale ...

Advokaten drejer sagen

Lars Bo Andersen er rystet:

"Parterne fik efter ad hoc-udvalgets indstilling – som jeg ikke havde væsentlige kommentarer til – at vide, at parterne kun kunne komme med indlæg om faktuelle fejl. Det har advokaten brugt til at fremstille konflikten som et spørgsmål om, hvornår de andre kendte til min artikel".

Modparten påstod, at man først havde

Videnskabelig strid: Smøger contra motion

modtaget artiklen 8 måneder efter, at de faktisk havde modtaget den, hvorved de dels ikke havde "syltet" den og dels ikke kendte den under hele det politiske forløb.

Lars Bo Andersen: "Men det handler sagen slet ikke om – og jeg kan i øvrigt dokumentere *sort-på-hvidt*, at det er urigtigt, når modparten hævder, at de ikke kendte den, for jeg har den med en af de andre forskeres bemærkninger noteret ude i marginen ...", ligesom alle computerfiler har datering.

Grove og skævvridende fejl i sagsbehandlingen

UVVUs sagsbehandling har været i strid med simple forvaltningsretslige principper og regler. Lektoren er nemlig slet ikke blevet partshørt om nye oplysninger, som modparten ad bagdøren præsenterede for udvalget.

"Sagen er således afgjort alene på modpartens forklaringer. UVVU har brevvexlet livligt med min modpart igennem et helt år, uden at jeg havde kendskab til brevvexlingen og fik indsigt i modpartens påstande og dermed ikke fik mulighed for at kommentere disse. De kunne ved en simpel telefonopringning havde fået dokumentation på, at modparten forklaringer ikke er sande", fortæller han.

UVVU-sager kan normalt ikke appelleres, men der kan klages over fejl i sagsbehandlingen (retlige mangler), og så kan sagen skulle gå om igen. Og Lars Bo Andersen har klaget.

Tavshedspligt en hæmning

Lars Bo Andersen har under den tre år lange sagsbehandling været pålagt den tavshedspligt, som UVVU pålægger såvel klagere som indklagede:

"Jeg har stået overfor et system, hvor jeg ikke har fået nogen vejledning af UVVU. Min modpart har været flere personer, som dels har kunnet snakke sammen og dels haft råd til at engagere en advokat. Det er en skævvridning af retssikkerheden".

Han har været hæmmet af tavshedspligten, men føler sig ikke bundet af den i dag. Tværtimod vil han gerne fortælle historien.

UVVUs egen redelighed

Lektoren har ingen illusioner om UVVU-systemets egen uredelighed:

"Det er jo ikke en simpel sagsbehandlingsfejl, at jeg ikke har været hørt om advokatens 19 sider", ressonerer han i dag.

"Jeg ved det lyder hårdt, men UVVU har altså været partiske! Det er magtfulde personer og interesser i forskningssystemet, som jeg klagede over. Og systemet – herunder UVVU – var meget lidt interesseret i, at de skulle dømmes for videnskabelig uredelighed. Det er jo en meget alvorlig sag i det videnskabelige samfund, når en person bliver dømt uredelig", siger han.

Udvalget er tilsyneladende motiveret af at ville **beskytte personlige og stands-interesser**. De indklagede personer er således medicinere og tre ud af de fem UVVU-medlemmer er også medicinere.

Lektorens karriere

Lars Bo Andersen er i fremtiden afskåret fra at forske videre på den offentlige database i HCPB, fordi styregruppe-medlemmerne frit kan kræve at deltage i arbejdet og blive medforfattere, hvorved hele problematikken ville starte forfra.

Lektorens egen personlige karriere ville måske være bedst tjent med, at han resignerede og accepterede UVVUs salomoniske afgørelse:

"Det har været meget ubehageligt at klage. Og sagen hænger mig da ud af halsen", siger han. "Men jeg ved, at jeg har ret. Nogle har bevidst prøvet at undertrykke min publicering og forskningsfrihed, fordi den var ubekvem for dem. Sagen er oplagt til at statuere et eksempel. Hvis det ikke bliver gjort, så vil andre magtfulde forskere gøre det samme mod nogle andre en anden dag..."

jø

Ikke et ord om Lomborg ...

Den 6. januar blev Bjørn Lomborg dømt uredelig af De videnskabelige Uredelighedsudvalg. Det udløste en lavine af protester. Først bad fremtrædende samfundsvidenskabelige forskere om, at de samfundsvidenskabelige deltagere i uredelighedsudvalget redegjorde for den faglige begrundelse for afgørelsen. Og dernæst skrev 286 videnskabelige medarbejdere på universiteterne under på en protest, som – uanset hvad de ellers mener om Lomborgs synspunkter - kritiserede udvalget for i afgørelsen kun hat læne sig op på en kritik fremsat af Lomborgs videnskabelige modstandere og -ikke forklare for hvert anklagepunkts vedkommende, hvorfor udvalget fandt den fremsatte kritik overbevisende samt -i afgørelsen at udelade væsentlig offentlig tilgængelig information, der svækker anklagen om uredelighed, herunder Bjørn Lomborgs svar på den fremsatte kritik (stort opsat i Politiken).

I de følgende uger rasede debatten, hvor det var tydeligt, at **store dele af forskersamfundet var usikre på præmisserne for – og de principielle konsekvenser af – Lomborgsagen**.

Det var en speget sag, hvor det var svært at holde rede på, om indlæg i debatten handlede om et forsvar for den videnskabelige frihed. Eller om de dybest set var politisk motiverede: Om de var et forsvar for Lomborg som politisk miljøoptimist og som sådan indsat som direktør i regeringens Institut for Miljøvurderingen?

Men resultatet blev i hvert fald, at Lomborg blev siddende, mens fokus pludselig var på Uredelighedsudvalgene. De skal nu have kulegravet deres regelgrundlag, bl.a. med henblik på om det er lige velegnet til at blive brugt i alle videnskabsgrene fra sundhedsvidenskab til samfundsvidenskab.

Og FORSKERforum kan her afsløre en sag, hvor UVVUs forhold til videnskab og politik fremstår i et noget blakket lys.

Brug for bachelorer

- trods dårlige konjunkturer, mener studie- og erhvervs- erhvervsvejleder

Det er ikke meget dyrere at lønne en kandidat end en bachelor, så en arbejdsgiver vil typisk vurdere, at der er mest valuta for pengene hos en kandidat. På trods af det og selvom der er mange ledige kandidater, ser afdelingschef **Jakob Lange**, fra den centrale studieadministration ved KU, frem til, at universitetsreformen kaster ægte erhvervskompetencegivende bacheloruddannelser af sig. Det er der bl.a. to grunde til, at han gør. Den ene handler om, at han ikke mener, at universiteterne kan tillade sig at holde sig ude af markedet for dem, der kun vil have tre- og fireårige uddannelser. Den anden grund er, at han mener, der er behov for bachelorer på arbejdsmarkedet.

Hvor er der job til bachelorer?

Mange steder, hvis man skal tro Jakob Lange, der bl.a. i dagbladet Politiken optræder som en slags studie- erhvervsrådgiver for studerende.

Bachelorer registreres som studentermedhjælpe

"Jeg kender utallige bachelorer, som er i fremragende beskæftigelse og er højt skattede medarbejdere. De er bare ikke registrerede som bachelorer, men som studentermedhjælpere!"

Så ifølge Jakob Lange er der i hvert fald et marked for bachelorerne kompetencer.

"Bachelorer, der er registrerede som arbejdsløse, er typisk folk, som ikke kan finde ud af at skrive specialet færdig. Ellers arbejder de snart sagt alle steder som studentermedhjælpere og bliver hængende i årevis. Det er ikke rimeligt. Dybest set er der vel ingen grund til, at de gør deres kandidatuddannelse færdig," siger han.

Men hvad skulle få arbejdsgiverne til at betale bachelorpris frem for studenterpris for de samme kompetencer? Hidtil er det ikke lykkedes at gøre bachelortitlen særlig konkurrencedygtig på arbejdsmarkedet. Det var ellers en del af meningen med bachelorreformen fra 1993, da universitetsuddannelserne blev opdelt i en treårig bachelordel og en toårig kandidatdel. Man forventede, at det ville tilføre arbejdsmarkedet bachelorer, men mange studerende opfattede og mange opfatter stadigvæk en bacheloruddannelse som kun en halv uddannelse.

Med universitetsreformen bliver der givet mulighed for mere afrundede og kompetencegivende bachelorforløb, der ikke nødvendigvis opleves som blot første del af et kandidatstudium.

Lange: Ikke færre kandidater, men flere ba'ere

"De Naturvidenskabelige Fakulteter i København og Århus har allerede vist vejen," siger Jakob Lange og henviser til de to fakulteters nye studiestrukturer, der træder i kraft i hhv. 2004 og 2003 (*Beskrevet i FORSKERforum nr. 159*). I de strukturer er der både en klar profilering af fagretningerne, men også store variationsmuligheder, så man (næsten) kan bygge sig sin helt egen uddannelse, og man får ikke en oplevelse af, at man bryder et forudbestemt forløb, hvis man stopper ved bachelorgraden.

"Jeg tror, at naturvidenskabs studierform vil danne skole for mange reformer – og den ligger i meget fin tråd med universitetsreformen," siger Jakob Lange.

"Vi skal have bachelorer, der er vindere. Studerende, der siger: 'Ved I hvad, nu har jeg fået nok i rygsækken til at gå ud og arbejde. Jeg har tre år på universitetet og en masse god erhvervs erfaring. Det kan godt være, jeg tager en masteruddannelse på et senere tidspunkt, hvis det passer mig, men lige nu er jeg mere indstillet på at gå ud og arbejde'."

Vi lever i et videnssamfund?

"Jeg siger ikke, vi skal have færre kandidater, men at vi skal have flere bachelorer."

Overuddannelse?

For nylig meldte professor ved Danmarks Pædagogiske Universitet Erik Jørgen Hansen ud, at samfundet efter hans mening bruger for mange ressourcer på, at overuddanne unge.

Lange: "Han har en pointe i, at det godt kan være, at der er nogen, der ikke skal have en kandidatgrad – men det betyder ikke, at vi skal have færre kandidater."

Hvad tror du, bachelorreformen kommer til at betyde for universiteterne?

"Flere studerende!!"

Det er dyrt for samfundet?

"Dyrt? Det får nogle folk, der kan lidt af hvert dog uden at have den der indsigt, som jeg elsker, nemlig specialet. Men der er altså job, hvor det ikke er nødvendigt. Du kan ikke blive gymnasielærer, men hvis du skal være PR-medarbejder for et teater, så kan det godt være, du har fået uddannelse nok med bacheloren."

Og tilpasningen til det private erhvervsliv behov. Generer det dig?

"Det tager jeg helt roligt. Vi skal bevæge os hen, hvor jobbene er."

Citater fra folketingsdebatten d. 24. januar om universitetslovsforslaget:

"Når man kommer ud for en lektor, som ikke publicerer, så er der masser af eksempler på, at det ikke får nogle konsekvenser. Det foregår for slapt mange steder".

Hanne Severinsen (V)

"Vidensudvikling er et helt centralt internationalt konkurrenceparameter. Vi har brug for et højt tempo i beslutningerne, stærke ledelser med mere beslutningskraft og fleksible rammer".

Lene Jensen (S)

"Meningen med disse bestyrelses eksterne flertal er netop, at de skal sætte en grænse for forskningsfriheden. Regeringen vil ikke sige det lige ud, men tankegangen er vel, at barske folk ude fra det virkelige liv skal fortælle de akademiske snuder, hvad de skal lave: En målrettet og strategisk styret forskning! Men hvilke interesser har private firmaer i at lægge strategier for hebraisk og kirkehistorie?"

Jesper Langballe (DF)

"DTU er modellen, som man nu prøver at standardisere. Man vælger bare at overse, at DTU gik med på at afskaffe selvstyret for at få en bedre økonomi. Men hvad er der så sket med det såkaldte 'selveje'."

Man skal reddes af ekstrabevillinger fra Folketinget på 180 mio. kroner. Flere beslutninger tages bag lukkede døre. De ansatte er utrygge. Der er flere konflikter mellem rektor og studerende end tidligere. Osv."

Pernille Rosenkrantz-Theil (Enhedslisten)

"Forslaget er båret af en masse fine managementord, som skal signalere løsning på alle problemer. Det er handlekraft og andre plusord fra erhvervslivets managementfloskler. Det dækker over, at loven er et ideologisk korstog, for regeringen og socialdemokraterne har overhovedet ikke påvist, hvor det nuværende selvstyre ikke fungerer"

Pernille Rosenkrantz-Theil (Enhedslisten)

"Loven betyder, at universiteterne ikke længere behøver at 'samarbejde' med Dandy. For Dandy kommer selv til at sidde med i bestyrelserne ..."

Morten Homann (SF)

Der var trængsel ved Folketingets talerstol, da universitetsloven var til debat. Stående fra venstre: Elisabeth Arnold (R), Pernille Rosenkrantz-Theil (Enhedslisten).
Siddende fra venstre: Morten Homann (SF), Hanne Severinsen (V), Margrethe Vestager (R) og endelig Jesper Langballe (DF)

"Det er da rigtigt, at den direkte medindflydelse, hvor man rækker hånden op, bliver mindre på universiteterne. Men til gengæld kan indflydelsen blive større, hvis man deltager de steder, hvor tingene foregår ..."

Lene Jensen

"Lene Jensen kan ikke sige, at socialdemokraterne har påvirket lovens udformning. Den er altså udtryk for partiets inderste ønsker. Nu er sandheden kommet frem. Store dele af det socialdemokratiske bagland har aldrig kunnet lide universitetsdemokratiet – på samme måde som de heller ikke kan lide folkeskoleloven."

Elisabeth Arnold (R)

"Universiteter og ansatte har protesteret mod lovgivningen, ja. Men jeg kan konstatere, at mens loven er blevet ændret i takt med indsigelser, så er utilfredsheden faldet: I november viste en rundspørge foretaget af Magisterforeningen, at 80 pct. af de ansatte var imod reformen. Og her i januar har der været en underskriftsindsamling, hvor kun 25 pct. har skrevet under mod loven. Så utilfredsheden falder, og se nu bare når den kommer til at virke ..."

Videnskabsminister Sander

(vel vidende, at undersøgelsen og underskriftsindsamlingen ikke kan sammenlignes).

Annonce:

Dødsdom!

Regeringen kvæler demokratiet på landets universiteter med ny lov

Demokratiet på landets universiteter nåede kun at blive 30 år gammelt. Regeringen har besluttet, at det skal afgå ved døden – uden nogen form for bevisførelse,

Regeringen hævder at dødsdommen er løsningen på et problem. Men vi mangler stadig svar på spørgsmålet: På hvilket problem? Og vi mangler også svar på spørgsmålet: Hvilke problemer kan ikke løses med en demokratisk ledelsesform.

Fredag den 24. januar var den ny universitetslov til førstebehandling i Folketinget

Vi beklager, at regeringen vil fjerne indflydelse fra studerende og ansatte

Vi beklager, at magten overlades til enevældige ledere

Vi beklager, at lederne ikke skal stå til ansvar over for studerende og ansatte, men alene over for en eksternt ledet bestyrelse

Vi beklager, at regeringen vil reducere åbenhed om ledelsesarbejde til en hensigtserklæring

Vi frygter, at loven vil føre til svækkelse af fri forskning og fri uddannelse

Vi frygter, at loven vil føre til ensretning og kvalitetsforringelser af forskning og undervisning

Vi frygter, at danske universiteter vil blive til andenrangs universiteter

Vi frygter, at de dygtigste studerende og lærere vil flygte til udlandet

Vi anbefaler Folketinget at give ansatte og studerende medindflydelse på og medansvar for ledelse og udvikling af de danske universiteter.

Kun ved at sikre ansattes og studerendes engagement kan danske universiteter bevare deres nuværende plads blandt de førende universiteter i Europa.

Danmark har brug for de bedste universiteter til de bedste studenter.

Bevar de studerendes og ansattes indflydelse på ledelse og udvikling.

Danske Studerendes Fællesråd
HK – Landsforeningen For De Højere Uddannelser
Undervisningsfarmaceuterne, Dansk Farmaceutforening
DJØF-klubben v. Aalborg Universitet
Dansk Magisterforening

Forskningsfriheden: En vingummibamse

Fronterne blev trukket hårdt op mellem tilhængere og modstandere af universitetsreformen, da Folketinget havde den til 1. behandling.

- Folketinget d. 24. januar

”Forskningsfriheden er en verbal fane i lovtekstens indledning om at ’universiteterne har forskningsfrihed og skal værne om denne’. Sådanne formuleringer stod der også i Østtysklands forfatning, for det er sådan noget snik-snak, der skal stå i en præambel, men virkeligheden er en helt anden. Loven er en knyttet over for universiteternes uafhængighed og for forskningsfriheden. Den er en trussel mod ånds friheden”.

Sådan nogenlunde lød indgangsfasen fra ordfører Jesper Langballe (Dansk Folkeparti), da Folketinget havde lovforslaget om en universitetsreform til 1. behandling.

Langballe lagde niveauet i en debat, som på nogle måder var opløftende, fordi politikerne diskuterede de store linier og principper under overskriften, som hed ”forskningsfrihed”. Under den overskrift stillede modstanderne spørgsmål ved lovens linier og principper, den foreslåede struktur samt ved selve idegrundlaget. Tankegangen var, at hvis ikke der er tale om reel forskningsfrihed, så er det ikke et uafhængigt universitet. Og formuleringerne er elastiske som en ”vingummibamse”, som SF’eren bemærkede.

Det var også en usædvanlig debat, fordi forslagsstillerne er regeringen og det største oppositionsparti, Socialdemokraterne. Oppositionen var en usædvanlig alliance fra hele Folketingets spektrum. Fra venstrefløjen kom SF og Enhedslisten. Fra midterpartiet de radikale som markerede sagens principielle vigtighed ved at være repræsenteret med hele tre deltagere i debatten (Marianne Jelved, Margrethe Vestager og Elisabeth Arnold). Og altså så fra højrefløjen med det friliberal Dansk Folkeparti.

’Venstres ordfører svarer ikke’

Hanne Severinsen var Venstres ordfører og lagde loyalt ud med at referere lovens intentioner. Det er mytedannelser og konservatisme som har ført til omfattende protester – med 1500 underskrifter – mod loven. Men dernæst blev hun tæppebombet af spørgsmål:

SFs Morten Homann bad om tre konkrete eksempler på, hvor det nuværende selvstyre har spillet fallit?

”Det er ikke hensigtsmæssigt, at en institution ledes kollegialt, for så har

man svært ved at lave forandringer”, lød Severinsens første forsøg, som dog ikke tilfredsstillede spørgeren.

”Hvis der er et eller andet nyt, som universiteterne skal sætte i gang, så er det første krav altid at de skal have ekstra penge, fordi man ikke selv er i stand til at prioritere”, lød hendes næste forsøg, som heller ikke tilfredsstillede spørgeren.

”Når man kommer ud for en lektor, som ikke publicerer, så er der masser af eksempler på at det ikke får nogle konsekvenser. Det foregår for slapt mange steder”.

Så var spørgerens tålmodighed brugt op:

”Hanne Severinsen svarer ikke. Hun kan altså ikke give mig tre konkrete eksempler”, konstaterede Homann.

Og Elisabeth Arnold (R) supplerede: ”Severinsens tale er defensiv snak om ’frihed og ansvar’, om mytedannelser, om ’træge’ universiteter der skal op i omdrejninger osv. Hun fortæller hverken hvad problemet er nu, og heller ikke, hvad loven faktisk skal føre til ...”

Venstre:

God ledelse i Odense og Aalborg

Da Severinsen af den radikale ordfører blev spurgt, hvad der var hensigten med ledelsesreformen, svarede hun:

”Vi ønsker bestyrelser med resourcepersoner udefra, som kan tilføre fornyelse. I dag laves der god ledelse nogle steder, for eksempel på Syddansk Universitet og i Aalborg, hvor der er et godt samspil med omgivelserne. Med en eksternt bestyrelse og ansatte ledere skal vi have disse kompetencer frem, hvilket vil give bedre muligheder for at udvikle institutionen”.

Men det udløste et nyt spørgsmål fra Margrethe Vestager:

”Regeringen roser SDU og Aalborg, hvor der åbenbart har været en god ledelse? Men når disse har fungeret under den nuværende lovgivning, hvad skulle så begrunde, at loven skal laves om? Hvorfor kan universiteterne ikke få lov til at fastlægge deres egen model, som man netop har gjort i de to tilfælde?”

På dette tidspunkt i tæppebombningen var det lige før, at man fik lidt medlidenhed med Severinsen, som måske kunne have brugt lidt support fra sine partifæller. Men de var travlt optaget af statsmi-

nisterens 50-års fødselsdagsreception, der foregik på samme tid et andet sted på Christiansborg.

Langballe:

Konservativ argument-resistens

Fra de Konservative fik hun støtte fra Pia Christmas Møller, da der blev stillet spørgsmål ved ’forskningsfriheden’ i den nye lov. Modstanderne mente, at der var stor forskel mellem lovens pæne idealer og så en praksis, hvor der lægges op til, at den enkelte forskers forskningsfrihed indskrænkes til kun at være omfattet af ”universitetets forskningsstrategiske rammer”.

Christmas Møller (K): ”Der er ikke noget problem, for der står i loven, at universitetet har forskningsfrihed. Så det er vi jo enige om, og så er den diskussion ikke længere”.

Men så nemt slap hun ikke fra den polemiske præst, Jesper Langballe:

”Det er argument-resistens! Fru Christmas Møller siger, at forskningsfriheden ikke er til diskussion ved at sige: ’Se selv, det står her, og er derfor ikke til diskussion’. Sådan skal debatten i Folketinget afvikles. Jeg håber sandelig, at diskussionsniveauet er højere på de universiteter, vi er i gang med at lovgive for”, sagde han og blev mødt med latter fra tilhøreren.

jø

I embedsmandslogen sad de ansvarlige topebedsmænd i første række, da universitetsloven m.m. var til behandling: Chefkonsulent Erling Finn Poulsen fra Undervisningsministeriet (til højre). Fra Videnskabsministeriet sås universitetsdirektør Jens Peter Jacobsen (til venstre), og kontorchef Rene Bugge Bertramssen (i midten).

Socialdemokraterne sælger demokratiet

Lene Jensen måtte forklare partiets støtte til aflivning af universiteternes selvstyre

Socialdemokraterne kom under tung beskyldning under folketingsdebatten om universitetsloven. Modstanderne mod loven er helt klar over, at hvis der skal flyttes et eneste komma i loven, så skal det gå gennem socialdemokraterne:

"Hvis socialdemokraterne bruger de røde stemmeknapper, så kan de blokere for denne lov, for det handler om at tælle til et folketingsflertal på 90 mandater ...", som én tørt bemærkede.

Ordfører Lene Jensen (S) lagde ud med at "slutte op om loven", men det fik den radikale Margrethe Vestager til at korrigere:

"Socialdemokraterne slutter ikke bare 'op om'. Nej, de bakker den op af helt egen fri vilje. Socialdemokraterne gør den mulig, fordi de sammen med regeringen udgør et flertal. Socialdemokraterne har forladt tidligere synspunkter. For halvanden år siden gik partiet ind for, at der skulle være plads til flere modeller. Der kommer jo ikke noget godt ud af at tvinge en model igennem, som de studerende og ansatte er imod. Men nu er S med til at lave en firkantet standardmodel. Hvorfor?"

Socialdemokraten Lene Jensen svarede:

"Det er rigtigt, at socialdemokratiet har opgivet den åbne model. Den er ikke ideelt set forkert, men de praktiske konsekvenser ved en lov med plads til forskellige styreformuler er for store, er jeg

blevet belært om ved lange foredrag", sagde hun uden at nævne Videnskabsministeren eller hans embedsmænd.

S: Brug for højt tempo og beslutningskraft

Loven ikke er udtryk for "en himmelråbende mistillid til universiteterne", ifølge Lene Jensen, men de trænger til fornyelse udefra. Hun henviste til lovens bemærkninger om hensigten med at fremme vækst, velfærd og udvikling i samfundet:

"Vidensudvikling er et helt centralt internationalt konkurrenceparameter. Vi har brug for et højt tempo i beslutningerne, stærke ledelser med mere beslutningskraft og fleksible rammer".

Det fik Langballe på talerstolen:

"Når man skal bruge ord som 'internationalt konkurrenceparameter' og andre svære ord, så er det et teknokratisk dække for noget. Derfor kunne det være interessant at vide, hvordan fru Lene Jensen konkret vil undgå, at forskningsfriheden indskrænkes. Hvad tror hun fx er meningen med de eksterne bestyrelser, hvis det ikke netop er at sætte en grænse for forskningsfriheden?"

SFeren Homann spurgte, hvorfor S går ind for loven: "Den betyder, at universiteterne ikke længere behøver at 'samarbejde' med Dandy. For Dandy kommer selv til at sidde med i bestyrelserne ..."

Og SFeren drillede videre: Hvordan harmoner universitetsreformen med so-

cialdemokraternes principprogram: "Et fuldt udviklet demokrati er ensbetydende med medindflydelse og medbestemmelse på egen arbejdsplads ...". Hvordan harmonerer disse principper med, at loven indskrænker de ansattes og studerendes indflydelse, lød spørgsmålet.

Efter flere forsøg på afglidninger svarede Lene Jensen:

"Det er da rigtigt, at den direkte medindflydelse, hvor man rækker hånden op, bliver mindre på universiteterne. Men til gengæld kan indflydelsen blive større, hvis man deltager de steder, hvor tingene foregår ...", sagde S-ordføreren uden at fortælle til, hvor de ansatte og studenterne kan gøre deres indflydelse gældende.

Homann konkluderede: "Socialdemokraterne tager ikke deres eget partiprogram alvorligt eller også gælder det bare ikke for universiteterne ..."

Og Elisabeth Arnold (R) havde sin skarpe fortolkning:

"Lene Jensen kan ikke sige, at socialdemokraterne har påvirket lovens udformning. Den er altså udtryk for partiets inderste ønsker. Nu er sandheden kommet frem. Store dele af det socialdemokratiske bagland har aldrig kunnet lide universitetsdemokratiet – på samme måde som de heller ikke kunne lide folkeskoleloven".

jo

Slut med uafhængigheden

Kun uafhængige universiteter kan tackle forskningsfriheden og ruste sig mod angreb udefra. Men i den nye struktur bliver systemet modtagelig for interesser og hermed mister universitetet sin uafhængighed, lyder den principielle kritik af loven

”For mange hundrede år siden var universiteterne underlagt kirkens åg. Nu skal de bindes til markedskræfterne. Der skal de bindes til markedskræfterne. Der skal de bindes til markedskræfterne ’samspil’ med omgivelserne skal forbedres. Men som det er formuleret i loven ligner det et diktat om, at universiteterne – gennem bestyrelsens eksterne flertal – skal under stærk påvirkning af kræfter i samfundet. Der er ikke noget tilbage af ’selvstyre’ eller ’forskningsfrihed’ ...”

Elisabeth Arnold (R) stod ved folketingets 1. behandling af lovforslaget for det skarpeste indlæg mod lovforslagets styringselement.

”Kun uafhængige universiteter kan tackle forskningsfriheden og ruste sig mod angreb udefra. Men har regeringen og Socialdemokratiet spurgt Århus Universitet, hvordan samarbejdet med Dandy var? Nej, for den sag viste, at kun et totalt uafhængigt universitet kan holde uvedkommende interesser ude. Sådan vil det ikke være efter universitetsreformen, for her vil en bestyrelse med et eksternt flertal – bl.a. med erhvervsinteresser – ikke først og fremmest sikre ’forskningsfriheden’ ...”

Og Arnold lod sig ikke formilde af regeringens forsikringer om, at fornuftige og uafhængige bestyrelsesmedlemmer er garantien for systemet: ”Kan gerne være, at bestyrelsesmedlemmerne som enkeltpersoner er redelige. Men problemet er, at systemet bliver modtagelig for interesser, og bare det, at der vil kunne rejses en lille grad af tvivl om uafhængigheden er nok til at modellen er meget problematisk”.

Styrer bestyrelsen via budget og strategier?

Uenigheden handler om, hvordan parterne fortolker lovens perspektiv. Regeringen og Socialdemokratiet mener, at de eksterne parter, som kommer ind i bestyrelserne, vil være personligt uvildige og uafhængige og dermed optræde som samfundets – almenhedens – repræsentanter.

Modstanderne ser derimod et perspektiv, som – uanset de enkelte bestyrelsesmedlemmers hæderlighed – vil føre til, at universitetets arbejde kan blive skueplads for interessekampe. I den kamp vil universitetet tabe sin uafhængighed.

Det kan i praksis ske ved, at budgetter, strategiplaner og udviklingskontrakter skal besluttes af de nye bestyrelser med eksternt flertal – uden at der er lovkrav om at hverken de ansatte eller studenterne inddrages i processen.

Langballe: Det handler om magt

Ikke overraskende fik Arnolds argumenter støtte fra Folketingets mest venstreorienterede parti:

”Universiteter skal organiseres som private firmaer og det betyder en voldsom afdemokratisering: Magten flyttes udenfor, og vi risikerer, at universiteter kommer til at blive styret af snævre interesser. Erhvervslivet skal have indflydelse på universiteterne. Det siger sig selv, at det vil påvirke den uafhængige forskning og universitetets brede faglige fundering”, sagde Pernille Rosenkrantz-Theil.

Men også Jesper Langballe fra det mest fri-liberale parti (Dansk Folkeparti) var meget kritisk over for den snigende styringsintention:

”Regeringen taler om, at universiteterne skal indgå i ’et samspil’ med omverdenen og med erhvervslivet. Men det er ikke et spørgsmål om samspil, men om magt. Meningen med disse bestyrelses eksterne flertal er netop, at de skal sætte en grænse for forskningsfriheden. Regeringen vil ikke sige det lige ud, men tankegangen er vel, at barske folk ude fra det virkelige liv skal fortælle de akademiske snuder, hvad de skal lave: En målrettet og strategisk styret forskning”, sagde Jesper Langballe. ”Loven er en markedsføring af uddannelse og forskning. Den herskende forskningsdrift kommer til at bestemme strategierne. De forventede markedseffekter er stort set den eneste målsætning ...”

Sander: Bestyrelser åbner op for demokratiet

Regeringen svar på kritikken lød:

”Bestyrelsesmedlemmerne udpeges i deres personlige egenskaber og ikke som repræsentanter for bestemte interesser. Og det er netop ikke hensigten at bestyrelser skal lægge låg på. De skal åbne op. Lad os nu give det en chance ...”, sagde Hanne Severinsen (V).

Og minister Sander supplerede:

”Jeg kan ikke forstå bekymringen for universiteternes frihed. Vi indfører jo demokratiet for alvor ved at lave åbne bestyrelser. Vi sikrer, at de ikke bliver lukkede enklaver ...”

Ingen legitimitet

- i forhold til de fagligt-kollegiale organer

”Lovforslagets ’akademiske råd’ er så tandløst, at det fortjener et tillæg!. Det kan ’udtale sig’, men har ingen reelle kompetencer ud over at indstille til rektor om sammensætning af sagkyndige udvalg ved stillingsbesættelser”, sagde Margrethe Vestager (R) ved folketingsbehandlingen af universitetsforslaget. Hun henviste til, at det akademiske råd ved Danmarks Pædagogiske Universitet har betydeligt flere formelle kompetencer fx til at godkende universitetets forskningsbudget samt til at foretage en begrundet indstilling ved besættelsen af rektorposten m.m.

Og netop DPU har sammen med andre universiteter – bl.a. KU, RUC og AUC - påpeget det manglende faglige selvstyre som både gør sig gældende i det akademiske råd og på institutniveau:

”Lovforslaget taler hele tiden om legitimitet i systemet. Men jo tættere du kommer på den menige forsker eller ’forskersamfundet’, jo mere svigter legitimiteten. En institutleder får utrolig svært ved at skaffe sig legitimitet, hvis han ikke er valgt”, forklarer DPU-rektor Lars Henrik Schmidt (*se forsiden*).

DPU har derfor i sit høringssvar til lovudkastet anført, at der på mellem-niveau bør være valgte ledere. Institutlederen og eventuelt institutbestyrelse bør derfor vælges.

Under Folketingets 1. behandling afviste Hanne Severinsen (V) problemet med henvisning til, at selvstyret sikres igennem de ansattes indflydelse i de akademiske råd. Men det blev blankt afvist af den radikale Vestager:

”Henvisningen til akademisk råd er så falsk som tænkes kan. For rådet har ingen indflydelse på de strategier og planer, som har betydning for deres dagligdag”.

j

Universitetsloven og Lomborgsagen

”Det er da på nogen måder grotesk, at Lomborgsagen kan få så megen opmærksomhed, mens der samtidig fremsættes et forslag til universitetsreform, som et tilløb til at begrænse den traditionelle akademiske frihed på universitetet. Og dette reformforslag mødes slet ikke med samme højlydte protester, selv om dets begrænsninger af forskersamfundets selvstyre tegner til at få langt alvorligere konsekvenser for forskningsfriheden end Lomborg-sagen”.

Lektor og videnskabsteoretiker Claus Emmeche (som var blandt de 287 forskere, som skrev under på protesten mod uredelighedsudvalgets ’dom’ i Lomborg-sagen).

j

Indskrænkning af forskningsfrihed

Den strategiske intention i loven indskrænker det frie forskningsvalg, siger kritikere

”Loven er udtryk for en indskrænkning af den enkelte forskers forskningsfrihed. I loven står der nemlig, at forskeren frie forskningsvalg – når institutlederen ikke har pålagt den ansatte at løse bestemte opgaver – er begrænset til at være ”inden for universitetets forskningsstrategiske rammer”. Denne ramme er der ikke i den nuværende lov”, påpeger SFeren Morten Homann

Ifølge lovforslaget giver den nye lov mulighed for en betydelig forskningsstyring, fordi det strategiske interesser kan defineres af eksterne parter og stærke ledere.

Det er ikke alene den individuelle forskningsfrihed som indskrænkes, men også universitetets, forklarer Margrethe Vestager (R):

”Problemet er ikke lovens formålsomtale af at ’universitetet har forskningsfrihed og skal værne om denne’. Problemet er, at det samlede lovkompleks betyder, at et eksternt bestyrelsesflertal kan fastsætte forskningsstrategien, som de ansatte skal rette sig ind efter. Og forskningsstrategien behøver ikke være universitetets egen, for man står til ansvar over for ministeren, som man forhandler ’udviklingskontrakt’ med”.

Gradvis indskrænkning af den enkelte forskers frihed

Under styrelsesloven stod en paragraf at den individuelle forsker havde frit valg af emne og metode. Universitetsloven fra 1993, hedder det formålsparagraffen, at universitetet skal værne om forskningsfriheden, men forskningsfriheden bliver knyttet til institutionen, idet den enkelte forsker kun fik metodefriheden, idet institutlederen fik muligheden for at pålægge den enkelte forsker en bestemt forskningsopgave i en begrænset tidsperiode. Nu er der udsigt til, at der med en strategi og en godkendelse af forskningsemne lægges op til en yderligere indsnævring. Institutlederen kan definere, at emnet ligger udenfor universitetets strategi eller forbyde, at forskeren søger penge til et selvvalgt tema.

Strategier kan udelukke forskningsområder

”Det er sørgeligt, at der tages tilløb til at begrænse den akademiske frihed på universitetet. Man accepterer dermed, at der indføres bestyrelser og udpegede ledere, som kan styre økonomien, bestemme de strategiske satsninger og prioriteringer osv. Man kan da godt forestille sig en

definition af ’strategisk forskning’ som så snæver, at der dels på institutniveau flyttes midler fra det ene område til det andet og at det dels indsnævrer den frie forskning. Skal Lomborgs område bruges som eksempel kunne man da som skrækscenarium forestille sig, at KU’s biologiske institut får at vide, at ’miljøforskning’ defineres som et mindre vigtigt område ...”, forklarer lektor Claus Emmeche, som er videnskabsteoretiker.

”Desværre har universiteterne og forskersamfundet haft en alt for defensiv holdning i universitetsdebatten. Men passiviteten skyldes nok en blanding af pragmatisme og defaitisme. Man lader sig styre af de politiske vinde. Lige nu er der et folketingsflertal for en reform, og så indretter man sig pragmatisk på det. Det opfattes som nyttesløst at fremføre de principielle og praktiske argumenter imod. Men agerer allerede nu – inden loven er vedtaget – med damage-control for at reformen skal gøre så lidt skade som muligt ...”

Lektor Claus Emmeche

Måske ændres lovforslaget

”Universitetets uafhængighed er bundet til forskningsfriheden. Det skal være i orden, så man ved, hvordan systemet fungerer, når demokratiet ikke virker. Jeg vil derfor gerne slå fast, at en bestyrelse ikke blander sig i forskningen på institutterne. Vi får ikke en bestyrelsesformand, som har hænderne dybt begravet i den enkelte forskers lommer”, sagde socialdemokraten Lene Jensen, men hun erklærede sig dog indforstået med, at der skal ses nærmere på lovens formuleringer.

Også videnskabsminister Sander åbnede op for ændringer, ”hvis mistanken om indskrænkninger af forskningsfriheden kan påvises i teksten”.

I praksis kan det betyde, at bemærkningen ”inden for universitetets forskningsstrategiske rammer” simpelthen udgår af den endelige lov.

jø

Styring af forskeres eksterne projekter og midler

I dag kan den enkelte forsker selv søge eksterne penge til sin forskning. Med den nye lov skal projektet godkendes af institutleder, dekan og rektor, før forskeren kan formulere sit projekt. Men ikke nok med det: Når forskeren har fået pengene til projektet, så er det universitetets penge – og det er bestyrelsen, som disponerer ressourcerne.

Disse bestemmelser er en voldsom indskrænkning af forskningsfriheden, siger kritikerne – især i en tid, hvor forskerne er tvunget til at hente penge ude i byen for at kunne forske.

I lovforslaget hedder det, at rektor skal godkende alle eksterne samarbejder, der forpligter universitetet. Der tænkes på alle typer af samarbejder, herunder bl.a. sam-finansierede projekter. Det er ligegyldigt, om samarbejdet blot omfatter en dags arbejde eller 2.000 kroner.

I praksis vil en sådan ramme betyde, at lederne får et stærkt redskab til forskningsstyring, som kan anvendes til at disciplinere forskerne med. Projekter kan afvises med henvisning til, at det bevæger sig ud over kanten af ”universitetets forskningsstrategiske rammer”. Eller det kan afvises, fordi der er flere penge at hente ude i byen på andre forskningsområder end på forskerens.

Bestyrelsen disponerer over eksterne midler

Men hvis forskeren endelig har fået sin tilladelse til at søge eksterne projektpenge og han har fået dem, så disponerer han ikke selv – fx som leder af en forskningsgruppe – over pengene. Det er nemlig bestyrelsen, som disponerer over universitetets samlede ressourcer og principperne for ressourcernes anvendelse.

Lovforslagets begrundelse for denne topstyring er, at bestyrelsen har det formelle ansvar for universitetets økonomiske forvaltning. Derfor skal bestyrelsen have ansvaret for ”alle økonomiske dispositioner fra beskedne enkeltstående driftsdispositioner til omfattende, langsigtede kapitaldispositioner”. Og bestyrelsens strategiske handleramme er også klar: ”De økonomiske dispositioner skal foretages, så de bliver til størst mulig gavn for universitetets formål. Der ligger heri blandt andet, at bestyrelsen skal tage langsigtede forsknings- og uddannelsesmæssige hensyn ved forvaltningen af universitetets midler og ikke blot tage hensyn til aktuelle aftagere, ansatte m.v.” (lovbemærkningerne).

I praksis betyder det fremover, at universitetet får de eksterne penge og kan administrere dem. Den enkelte forskers projekt kan blive sat ”under administration”.

Men et andet uforudset problem kan være, at det simpelthen vil blive sværere at skaffe eksterne midler, når en ekstern part ikke kan være sikker på, at pengene går præcist til det, som de var tiltænkt eller at forskningsprojektet pludselig bevæger sig i en anden retning af det, som var hensigten.

jø

På-vagt-formulering om åbenhed

- siger Margrethe Vestager om gummiformulering, der giver mulighed for gradbøjning af demokrati og offentlighedslov

De radikale stillede med et stærkt hold ved folketingsdebatten om universitsloven: Elisabeth Arnold, Margrethe Vestager og Marianne Jelved

"Der står i loven, at der 'i størst muligt omfang' skal være åbenhed om bestyrelsens arbejde (par. 10 stk. 2). Det står ikke nærmere beskrevet, hvordan denne åbenhed skal være garanteret end at det skal præciseres i de enkelte universiteters vedtægt, som jo i øvrigt skal godkendes af ministeren".

Margrethe Vestager (R) ved godt, at når en formulering er bevidst udvandet, så er den fuldstændig åben for fortolkning. I dette tilfælde handler det om gradbøjning af demokratiet og offentlighedsloven:

"Selvfølgelig skal der undtagelsesvist være mulighed for at en bestyrelse kan drøfte en sag bag lukkede døre. Men når der sådan står 'i størst muligt omfang' i loven, så er det én af disse på-vagt-formuleringer, som i praksis betyder, at der ikke skal være åbenhed".

Ord inspireret af KU – og indhold af DTU

Københavns Universitet havde i sit høringssvar direkte foreslået formuleringen "størst mulig åbenhed om bestyrelsens arbejde", med den væsentlige uddybning – som ikke er med i lovforslaget – at det udtrykkelig skal anføres, at åbenheden skal omfatte beslutningsstruktur, bestyrelsesbeslutninger samt begrundelser herfor samt at der ikke kan pålægges bestyrelsesmedlemmer tavshedspligt med mindre der konkret kan påvises en væsentlig begrundelse herfor.

Når Videnskabsministeriets ikke har villet uddybe, hvad åbenheden skal omfatte skyldes det formentlig DTU. Her har der vist sig en åbenbar modsætning mellem DTUs ledelse og de ansatte / studenterne om graden af åbenhed om bestyrelsens og rektors arbejde. Der har været kritik af, at planlægning af budget, strategier m.m. foregår alt for lukket.

DTUs høringssvar – som er skrevet solo af rektor (se s. 14) erklærede sig enig i intentionen om "at have åbenhed om bestyrelsens beslutninger i videst muligt

omfang". Men:

"Det vil dog være i modstrid med lovens intentioner også at kræve åbenhed om bestyrelsens arbejde – ikke fordi der er et ønske om hemmelighedskræmmeri, men fordi en bestyrelse skal have lejlighed til frit at drøfte forhold som er af væsentlig betydning for universitetets udvikling, herunder forhold der i sagens natur er fortrolige" (DTUs høringssvar).

PF: Lukkethed på det nye DTU

Vestagers skepsis over for en demokratisk åbenhed deles af Polyteknisk Forening ved DTU. I deres høringssvar om lovudkastet hedder det om de nye ledelsesformer på DTU, at det det ikke er nok, at der er åbenhed om ledelsens beslutninger:

"Der er på DTU kommet en langt mere lukket ledelse, hvilket også må forventes på andre universiteter, såfremt lovforslaget bliver vedtaget ... Denne lukkethed giver mange problemer, fordi en konstruktiv debat om universitetets udvikling umuliggøres. Problemet er, at interessenter på eller udenfor DTU har svært ved at få relevante oplysninger på de rigtige tidspunkter, hvilket er en forudsætning for at gå ind i en konstruktiv diskussion. Det er ikke muligt at starte en debat, når beslutningerne først bliver meddelt efter de er truffet".

I DTUs vedtægt er der lagt op til, at Konsistorium og institutbestyrelser skal have en betydelig indflydelse, mener PF. Men: "I dagligdagen på DTU er der dog ingen tvivl om, at det er rektor og kun rektor, der bestemmer alt helt ned til niveauet under institutlederne".

Den oplevelse skyldes i høj grad en lukkethed og magtcentralisering hos bestyrelsen og rektor: "PF kan eksempelvis påpege, at ingen udover bestyrelsesmedlemmerne ved, hvad der er på dagsordenen til bestyrelsesmøderne, og at de offentlige referater – specielt i begyndelsen – var så sparsomme, at man kunne undre sig over, om bestyrelsen overhovedet

lavede noget. Dette skal rettes op, og PF vil anmode om en formel praksis i denne henseende".

FORSKERforum nægtet aktsindsig

DTU-loven har etableret nye standarder for offentlig indsigt, som opererer i en gråzone mellem en offentlig institution og et halvoftentligt selskab (som ikke er omfattet af offentlighedsloven). I forhold til den tidligere universitslov foregår bestyrelsesarbejdet med planlægning, budgettering, strategilægning m.m. i høj grad bag lukkede døre. Og FORSKERforums afprøvning af, hvad der er omfattet af aktsindsig har vist, at det suverænt kan afgøres af bestyrelsesformanden og rektor.

DTUs forretningsorden har også indført en fornyelse, idet den påbød bestyrelsesmedlemmerne tavshedspligt. Det betød fx, at når journalister med medlemrum søgte udtalelser fra de menige, medarbejdervalgte medlemmer af bestyrelsen blev man afvist med henvisning til de desværre havde tavshedspligt.

Da FORSKERforum klagede til ministeriet over tavshedspligten lød svaret, "at tavshedspligten retter sig specifikt mod bestyrelsens forhandlinger på møderne, og at der derfor ikke er tale om en generel tavshedspligt". Det kaldte pressejurist Oluf Jørgensen en urimelig gråzone, fordi det er uklart, hvornår en sag er omfattet af fortrolighed:

"DTUs fortolkning skaber usikkerhed om rammerne for offentlighedens indsigt. Og ministeriets håndtering af sagen er meget kritisabel, og medvirker til at skabe usikkerhed, for ministeriet bidrager ikke til at præcisere retstilstanden" (FORSKERforum 157, 2002).

Pressejuristen sagde dengang, at det nu var overladt til afprøvning af grænserne i praksis. Og sådan er det altså fortsat, idet lovforslaget ikke sætter klare rammer ...

jo

Den udvidede fætter-kusine -fest

Er der talent nok til at besætte de nye universitetsbestyrelser?

Regeringen forsikrer, at det ikke er hensigten, at de eksterne medlemmer af bestyrelsen skal repræsentere bestemte interesser. Bestyrelsesmedlemmerne skal nemlig udpeges i "deres personlige egen-skaber". Kritikerne er meget skeptiske over for, om det vil eliminere risikoen eller bare mistanken om, at eksterne bestyrelsesmedlemmer – fx direktører fra det private erhvervsliv eller tidligere departementschefer fra ministerierne – vil kunne sætte sig ud over at repræsentere (sær-) interesser.

Men i den meget topstyrede struktur er der en alvorligt problem, som allerede har vist sig på universiteterne, der for længst er begyndt at se sig om efter seriøse bestyrelseskandidater udefra:

"Hvis konstruktionen med de eksterne bestyrelsesmedlemmer skal have fornuft, så skal det være personer med fornem-melse for universiteternes virksomhed. Men der er simpelthen ikke nok personer i Danmark, som har tilstrækkelig viden, overblik og fornuftige ideer inden for feltet. Det er derfor en grotesk tanke, at 12 universiteter skal have eksternt flertal ...", siger DPU-rektor Lars Henrik Schmidt. Den samme problematik kalder Margrethe Vestager (R) for "den udvidede fætter-kusine -fest" med henvisning til, at Danmark er et lille miljø).

Lars Henrik Schmidt: "Når der således mangler talent, kan man frygte, at bestyrelsesmedlemmerne vil positionere sig ud fra interesser, som fx interesseorganisationer indtager. De vil således i mindre grad tage universitetets interesser til sig, fordi de ikke har forudsætningerne for at forstå disse".

Det kan i praksis medføre, at der bliver lavet strategiske beslutninger og prioriteringer, som helt savner den nævnte legitimitet.

j

Meget uliberal model

- siger den radikale Margrethe Vestager, som giver tre konkrete eksempler

"Vi havde foretrukket en lovgivning og en lov med åbne muligheder. Sådan var processen sidste år egentlig også lagt op, hvor man fik indtryk af, at Videnskabsministeren var oprigtigt interesseret i at høre, hvad universiteterne mente. Men de blev snydt, for efter at have brugt mange gode arbejdstimer var svaret, at rammen for længst var lagt helt fast ...", konstaterer Margrethe Vestager (R)

"Lovforslaget er udtryk for en slags halvfabrikata med flere udgange. Det er en gammeldags autoritær styrelsesstruktur. Et er en usund tænkning i loven, hvor bestyrelsen skal bestemme, og hvor der ikke er legitimitet i systemet. Loyaliteten går op, men ikke nedad".

Lille frihed og meget stramme rammer

Det er en meget uliberal model og dermed egentlig i strid med regeringspartiet Venstres idegrundlag, siger Vestager:

"Grundproblemet er at lovforslaget gerne til lade som om det er åbent og med mange muligheder for universiteterne. Den er en sektor, som i dag er overstyret gennem bekendtgørelser osv. – men i realiteten giver den nye lov lille frihed og meget stramme rammer samt store kompetencer til ministeren.

"Det fastlægger nøje, hvordan ledelsesmodellen skal være. En kreds af ordførere i Folketinget er altså klogere på ledelsesformer end samtlige universiteter i Kongeriget".

Et eksempel: "Forskningsfriheden indskrænkes. Den definerer meget fint forskningsfriheden i par. 2 stk. 2 – 'Universitetet har forskningsfrihed og skal værne om denne' – men inde i teksten viser det sig så, at det i praksis betyder, at forskningsfriheden er begrænset inden for det, som institutlederen beslutter og det, som ligger inden for 'universitetets forskningsstrategiske rammer'. Det betyder, at den enkelte forskers frihed i par. 2. stk. 2 er til grin. Det er lidt ærgerligt, for selve paragraffen er ellers forbilledlig, værdibaseret og kort ...",

konstaterer Vestager.

Et andet eksempel: "Loven er lavet så stram og standardiseret, at hvis et universitet får fundet en bestyrelse og får lavet en vedtægt, så skal denne godkendes af ministeren – og hvis han synes, at vedtægten giver for mange frihedsgrader nede i systemet, så kan han afvise den med henvisning til at ånd og bogstav ikke bliver fulgt ..."

Et tredje eksempel: "Udviklingskontrakter skal aftales mellem universitetet og videnskabsministeren. Men det er noget rod, når ministeren på den ene side skal være aftalepart og den, som giver privilegier. Det er det samme som at styre ud fra, at jeg siger, hvad du skal, men jeg skal også gøre regnskabet op med, om du nu gør det rigtigt ..."

Koblingen til mellemuddannelserne?

Som en radikal mærkesag har Vestager et særligt øje for strukturens sammenhæng mellem universiteter og mellemuddannelser:

"Det er trods alt kun et mindretal (12-15 pct.) som optages på universiteterne, mens flertallet tager mellemuddannelser – lærer, sygeplejersker m.fl. Og der har i en del år været bestræbelser for, at koblingen mellem universiteter og mellemuddannelser forbedres. Det bør i praksis føre til, at mellemuddannelserne gennem et konkret samarbejde skal kunne trække på universiteternes forskningsbaserede viden, og derfor indgår der fx i CVU-loven en forskningstilknytning. Det er ikke understreget i loven som noget aktivt, men nærmere som et billigt abonnement på nogle arbejdsopgaver ..."

Hun siger, at der faktisk var kommet lidt skred i denne udveksling:

"Men som loven nu er konstrueret, så kan man risikere, at intentionerne strander på tilfældige ressort-stridigheder mellem Undervisningsministeriet (mellemuddannelserne) og Videnskabsministeriet (universiteterne) ..."

j

'Man bryder sig ikke så meget om universiteterne ...

Bent C. Jørgensen er universitetslektor. Og så er han socialdemokrat siden 1963, men det er måske snart slut. Han er voldsomt utilfreds med partiets holdning og rolle i den igangværende reform af universitetsloven ...

"Socialdemokraterne har åbnet op for en universitetsreform og synes nu løbet over ende af en kras model, som man – måske for sent – kommer til at fortryde. Men der ligger en alvorlig risiko for, at danske universiteter sakker agterud, så vi om 20-30 år opdager, at Danmark ikke længere har universiteter i den klassiske forstand ..."

Bent C. Jørgensen er fysiklektor og har haft en central placering i centrets opbygning, bl.a. som rektor (1974-78) i stedets vanskelige *rekonstruktionstid*. Og så har han været medlem af Socialdemokratiet siden 1963 – kernemedlem ud fra en tankegang om lighed og solidaritet – men det medlemskab overvejer han nu alvorligt at opgive. Før det endeligt sker, skal han dog til en *kaminpassiar* med sin lokale partiformand – og så vil han lige se, hvordan partiet håndterer universitetsreformen, som er til behandling i Folketinget i disse dage.

"Det var jo socialdemokratiske forskningsministre, som satte reformprocessen i gang. Nogle af ideerne kan jeg godt støtte eller leve med, fx bestyrelser og udpegede rektorer som vel at mærke skal være kvalificerede. Men lovforslaget er langt mere radikalt.

Jeg oplever, at socialdemokraterne for ukritisk har hængt sig på den borgerlige regerings forslag; nogle er blevet overrumplet og andre i partiet har valgt at bruge det i et forligs-taktisk spil, fordi universiteterne traditionelt ikke betyder så meget for mange socialdemokrater. Men en sådan ligegladhed vil jeg ikke være med til", siger Bent Jørgensen, der har søgt at påvirke partiets politik i adskillige udvalg gennem tiden. Men altså forgæves.

Ikke krav på mere medarbejderdemokrati end andre

Universiteterne har tradition for en stor grad af autonomi og selvstyre. Nu går lovforslaget over i den modsatte grøft: "Lovmodellen er som den klassiske måde at styre en fabrik, med en bestyrelse, der lægger retningslinier og ansætter en direktør. På fabrikker er det sikkert en hensigtsmæssig måde, fordi produktionskravet er forholdsvis entydigt. Men ikke på et universitet, som er en vidensinstitution, hvor der er flere formål: Undervisning, forskning og anden kreativ virksomhed", siger han. "Det er jo samtidig grotesk, at vidensinstitutioner i det private i stigende

grad for længst har fundet på nye organisationsformer, som bygger på, at medarbejderne skal have stor grad af frihed og selvstyre, hvis man vil få det optimale ud af organisationen ..."

Politikere har stillet spørgsmål ved, om universiteternes medarbejderdemo-

Bent C. Jørgensen

krati modvirker fornyelse. Hvorfor skal universitetsansatte have mere demokrati end andre ansatte, lyder spørgsmålet.

"Da ikke mere medarbejderdemokrati end andre! Pointen er, at *det faglige selvstyre* er en effektiv ledelsesform i en vidensinstitution med flere formål. Her henter man det optimale ud af medarbejderne", lyder lektorens svar.

Mangel på legitimitet nede i systemet

Han er lektor i dag og institutleder på IM-FUFA (Institut for matematik og fysik), og han mener, at reformmodellen mangler legitimitet jo længere ned i systemet, man kommer.

Den danske reform er internationalt set uden sidestykke, fortæller Bent C. Jørgensen. Mange steder i udlandet har man godt nok bestyrelser og udpegede rektorer. Men længere nede i systemet er lederne valgte:

"Jeg kan såmænd godt sluge en bestyrelse med eksterne medlemmer og en udpeget rektor. Men længere nede i systemet bør lederne findes med personalets medvirken, fordi systemet her er helt afhængig af gensidig tillid. Og så må der da gerne være mulighed for, at man fx vælger en institutleder udefra, hvis man har et godt øje til en person ude i byen".

Den strategiske tænkning

Den strategiske tænkning er et centralt element i reformforslaget. Bestyrelsen og rektor vil få meget stor magt, når der skal udformes strategiske forskningsplaner, og når der skal laves udviklingsplan med Videnskabsministeriet. Strategiplaner kan i langt højere grad virke styrende på (grund-) forskningen. Og de enkelte forskere har fremover kun ret til at forskne indenfor universitetets strategiske forskningsområder:

"Samfundet har krav på at kunne udpege nogle definerede og afgrænsede felter, som man ønsker undersøgt. Denne strategiske udpegnings skal være en del af den samlede aktivitet. Men forestillinger om, at man generelt kan forudsæ viden, er falsk. Der er masser af eksempler på, at banebrydende forskning er dukket uplanlagt op. Så den meget kraftige betoning af det strategiske element er farlig. Jeg har svært ved at se, at der er plads til den frie forskning i denne model, fordi den indbyder til stærk hierarkisk styring".

Der er heller ikke noget i modellen som sikrer, at forskningsmiljøet – forskersamfundet – inddrages i prioriteringerne.

Akademiker-skepsis i S

Socialdemokraterne har interesseret sig meget for folkeskolen og erhvervsuddannelserne, men ikke for universiteterne:

"Jeg vil ikke sige, at der er akademikerhad, men der er akademiker-skepsis! Universitetet er noget, man ikke ved så meget om: Hvordan er organisationen, hvad laver man, og hvad er det særlige? Det er ikke bevidst eller ond vilje. Men universiteter er desværre noget, man ikke bryder sig så meget om ...", siger Bent Jørgensen.

Socialdemokraternes centrale udvalg for uddannelse og forskning har i årevis bestået af folkeskolelærere – "uden at sige noget ondt om dem" – og de universitetsuddannede i folketingsgruppen har været professionsuddannede (især cand.polit.'er, scient.pol.'er og nogle få ingeniører), hvor forståelsen for (grund-) forskningen ikke har været den største.

"Samlet tænker socialdemokraterne universiteterne som videns-fabrikker, der skal organiseres som andre fabrikker. Det er den eneste forklaring på, at de nu er med til at indføre en universitetslov, hvor alle skal passes ind i samme standard-skabelon, som passer mere til det mono-

Er videnskabsminister Sanders universitetsreform virkelig den samme, som skiftende socialdemokratiske forskningsministre ønskede?

fakultære DTUs erhvervsorientering end til en moderne og sammensat vidensinstitution. Det er ikke særlig klogt, opfindsomt eller fremtidsrettet”.

S: Forskningspolitik tænkes som industripolitik

Politikerne oplever, at universiteter er tunge at danse med, fordi tradition og inertie er stærk, forklarer RUC-aktøren. Fornemmelsen har været, at især Københavns Universitet kører deres eget løb, mens de nye, mindre universiteter (RUC og AUC) i større udstrækning har været underkastet politisk indflydelse og styring (centre var i en opbygningsfase, strukturen har været mere fleksibel, der har været en løbende dialog med omgivelserne m.m.).

Ledende socialdemokrater tænker forskningspolitik som teknologi- og industri-politik. Universiteter skal skabe viden, der umiddelbart kan anvendes i praksis og bidrage til at skabe arbejdspladser. Det afspejler sig i lovtjekstens centrale formulering af formålet: ’bidrage til at fremme vækst, velfærd og udvikling i samfundet’.

”Det er en instrumentel tankegang, hvor de fokuserer på, at det er kendte og bestemte mål, som skal fremmes. De kan ikke se den ’frie’, uplanlagte vidensudvikling som noget, der også bringer udvikling. Derfor kommer den anvendelsesorienterede vinkel og strategierne til at dominere tankegangen og nu også reformen. Det er sådan, at man skal minde dem om, at der også er noget, som hedder ’grundforskning’...”, har Bent C.J. erfaret.

Fagbevægelsens tankegang

At forståelsen for forskning og uddannelse ikke er stor i fagbevægelsen og i S

er ikke noget nyt. RUC-aktøren fortæller en illustrativ historie om dengang, han var medlem af Fagbevægelsens Forskningsråd (1980-85), hvor han argumenterede for en flerleddet indsats omkring kemiske stoffer i arbejdsmiljøet: Tillidsfolkene skulle oplyses, der skulle opbygges et system af miljøkonsulenter, og universiteterne skulle forske og uddanne inden for området. Hvert niveau skulle have sine kompetencer, som man gensidigt kunne trække på.

Men fagbevægelsens folk kunne ikke forstå, hvorfor universiteterne skulle indblandes. De forestillede sig derimod en stor database, som tillidsfolk og arbejdere kunne trække på. Det skulle være et skab, som enhver kunne åbne – uden at tænke over, at det kræver kompetencer at kunne udnytte databasens viden.

Lederne utroligt vigtige

Bent Jørgensen har ikke noget principielt mod en udepeget rektor: ”Men en sådan vil få et meget stort ansvar, og det skal derfor være en person med stor viden, indfølelse med institutionen osv. Skrækscenariet er, at en udepeget rektor uden disse evner kan gøre utrolig meget skade og betyde nedtur”, siger han og slutter:

”Og som lovforslaget er skruet sammen får rektor utrolig stor magt, og de lavere niveauer ingen muligheder for indflydelse eller protest. I den forstand er det meget uheldigt, at det akademiske råd ikke har flere kompetencer og en mere autonom status, og at rektor er født formand. Rådet burde vælge en formand for at understrege den selvstændige status, hvorved rådet vil kunne levere produktivt modspil til rektor og bestyrelse ...”

En privilegeret tilværelse som universitetslærer?

Når universitetslærere forsvare selvstyret, bliver de ofte beskyldt for at ville beskytte deres privilegerede tilværelse:

”Arbejdsbyrden er blevet større. Er politikerne mon klar over, at en typisk universitetslærer på universitetscentre har lige så mange konfrontationstimer som en gymnasiallærer? Og hertil kommer så, at universitetslæreren samtidig har en forpligtelse til at administrere og til at forske”, svarer Bent C. Jørgensen og fortsætter:

”Men det er da et privilegium at kunne fordybe sig i ens faglige interesser og leve i et miljø med fagligt engagerede kolleger, ja. Men bagsiden er så, at arbejdsdagene for ni ud af ti er over de 37 timer - og der er vel at mærke ingen overarbejdsbetaling! En sådan ekstra arbejdsbyrde kan man kun få ud af engagerede medarbejdere. Arbejdsbyrden er så stor, at der ikke er plads til fribilletter. Man kan ikke gemme sig og undvige at påtage sig en undervisningsforpligtelse, for alle ved, at det så skal laves af andre ...”.

”Men folks arbejdsevne er da forskellig – men det gælder jo ikke bare for universitetet. Sådan er det jo på alle arbejdspladser; alle systemer har folk som kører lidt skævt”.

Spørgsmålet er, om universiteterne med en stærkere topstyring af den enkelte universitetslærers arbejde, vil være en attraktiv arbejdsplads?

”Hvis friheden bliver mindre, hvis universitetslærerne skal rette ind efter strategier, som man har begrænset indflydelse på, og hvis man skal til at springe for en kommandant, så vil de bedst kvalificerede søge andre steder hen”, spår fysiklæreren.

jø

jø

DTU: Rektor styrer

Et forvarsel om en ny kommandostruktur: DTUs høringsvar er suverænt udformet af rektor og kritiske kommentarer nedefra ikke med

Universiteternes indsats skal ses i et mere målrettet samfundsperspektiv og skal funderes i "en ledelsesstruktur med ansvarlige og kompetente bestyrelser". Med disse ord bifalder DTUs høringsvar videnskabsminister Sanders udkast til ny universitetslov, for det stemmer nogenlunde overens med DTU-loven. I lighed med mange andre høringsvar påpeges det dog, at udkastet er for detaljeret.

Det er måske ikke så overraskende, at DTU-rektoren og bestyrelsesflertallet bakker reformens intentioner op. Bestyrelsesformand Mogens Bundgård-Nielsen er tidligere departementschef og udpeget af videnskabsministeren. De eksterne medlemmer af bestyrelsen, som er flertallet, er også udpeget af ministeren. Og bestyrelsen har udpeget rektor.

I DTU-modellen – og i universitetsreformen – er magten i så høj grad koncentreret hos rektor og bestyrelsesformanden, at disse i fællesskab kan styre institutionen.

Vip-repræsentanten i bestyrelsen siger det på denne måde:

"DTU er jo organiseret som et aktieselskab. I en sådan struktur vil det naturligt være sådan, at rektor og bestyrelsesformanden har stor indflydelse ...", siger **Dan Rosbjerg**.

Rektors suveræne magt

Høringsvaret er suverænt udarbejdet af rektor. Det afsløres formmæssigt i en uskyldig detalje i høringsvaret, hvor rektor kom til at skrive: "Det er min vurdering ..."

I forhold til DTUs styrelsesregler er der intet odiøst i rektors suverænitet. Ifølge DTU-loven er det nemlig alene rektor, som tegner universitetet, og denne behøver i være enige med andre end bestyrelsesformanden (som i øvrigt er udpeget af videnskabsministeren). Rektor Pallesen fortæller, at udkastet har været til "orientering og drøftelse" i bl.a. Konsistorium – men vedstår, at det er ham, der suverænt har bestemt, hvad der står i lov-udkastet.

Denne suveræne magt afviger væsentligt fra den gældende universitetslov, hvor KUs rektor fx svarer på vegne af det valgte Konsistorium.

Nej til åbenhed om bestyrelsens arbejde

Et sted, hvor der er en åbenbar modsætning mellem DTUs ledelse og de ansatte/studerende er omkring åbenhed om bestyrelsens og rektors arbejde. Der har været kritik af, at planlægning af budget, strategier m.m. foregår alt for lukket.

Høringsvaret erklærer sig enig i intentionen om "at have åbenhed om bestyrelsens beslutninger i vides muligt omfang", men:

"Det vil dog være i modstrid med lovens intentioner også at kræve åbenhed om bestyrelsens arbejde – ikke fordi der er et ønske om hemmelighedskræmmeri, men fordi en bestyrelse skal have lejlighed til frit at drøfte forhold som er af væsentlig betydning for universitetets udvikling, herunder forhold der i sagens natur er fortrolige".

Kritiske kommentarer ikke med

Dan Rosbjerg fortæller, at DTUs høringsvar er foregået helt efter statutterne. Rektor fik af bestyrelsen bemyndigelse til at besvare høringen, og det gjorde han. Rektor orienterede Konsistorium, men har ingen pligt til at høre efter de kommentarer, som kommer nedefra.

Det var netop et af de steder, hvor Rosbjerg og dele af Konsistorium havde bedt om omstramninger af lovudkastet:

"I mine kommentarer indgik, at det akademiske råd/Konsistorium burde have mere indflydelse. I udkastet har det blot en rådgivende funktion. Det får ingen kompetencer, fx til at indstille budgettet for bestyrelsen. Rektor har således ikke pligt til at forelægge væsentlige sager, før de går videre til bestyrelsen. Rektor burde have pligt til at fremlægge væsentlige sager her. Og der burde være en forpligtelse til, at eventuelle kommentarer blev indarbejdet som rådgivning", siger Rosbjerg.

Han havde også påpeget en anden svaghed i det nuværende system:

"Institutlederen har en næsten ubegrænset ret til at organisere instituttet uden at være forpligtet nedad, men kun opad. Det ville være vigtigt at få præciseret, at det videnskabelige personale – som i praksis har pligt til at undervise og forske – fik indflydelse på prioriteringerne. Det videnskabelige personale – forskersamfundet – skulle have en stærkere placering i strukturen, så de var med til at fastlægge den fremtidige linie på instituttet", mener Rosbjerg.

Men ingen af Rosbjergs og Konsistoriums indsigelser blev hørt:

"Vi fik ikke vores kritiske kommentarer med. Det er rektors afgørelse, og jeg er i øvr igt heller ikke i tvivl om, at bestyrelsesflertallet – som bestyrelsen nu engang er sammensat - er enig med ham og dermed imod en mere demokratisk struktur ..."

DTU: Oprethold særloven

DTU har dog til forskel fra de øvrige universiteter "bygnings-selveje" og ønsker dermed en højere grad af dispositionsfrihed. Man vil ikke underlægges huslejeudligningen (SEA-ordningen), som de øvrige universiteter er underlagt.

DTU beder dog om, at særloven om DTU opretholdes. "Vores begrundelse er såmænd mere teknisk, end den er indholdsmæssig, for ledelsen ønsker bare strukturel arbejdsro under de kendte vilkår", forklarer rektor Lars Pallesen.

jo

1582 underskrifter imod

Hver femte universitetslærer og -forskere skrev under på en protest mod regeringens forslag til ny universitetslov. De frygtede især for forskningsfriheden og protesterede bl.a. mod ledelsesreformen, som afskaffer det faglige og kollegiale selvstyre.

"Et system skal helst have legitimitet og dermed de ansattes tillid. I den forstand er det uforståeligt, at politikerne vil indføre en struktur, som mange af de ansatte ikke tror på. Vi håber derfor, at underskrifterne får politikerne til at besinde sig på at indføre et så stift styringssystem, og i stedet skabe flertal for en mere åben rammelo", siger initiativtageren, Henrik Prebensen fra KU. Han er ikke i tvivl om, at mange flere havde skrevet under, hvis de havde haft chancen, idet det er hans fornemmelse, at kun et mindretal af de videnskabeligt ansatte kan støtte lovforslaget i den meget bastante form.

Ny Løn vinder frem, men...

En undersøgelse af lønsummer og tillæg på museumsområdet viser, at flere medlemmer er på Ny Løn. Men undersøgelsen viser også, at ca. 35 procent slet ingen tillæg har

Flere og flere magistre på det ikke-statslige museumsområde (se box) er gået over på Ny Løn. I dag er omkring 40 procent af de ca. 480 medlemmer, som området tæller, på Ny Løn. Og der synes at være en tendens til, at især unge og nyansatte får nogenlunde rimelige tillæg! Det gælder både chefer og inspektører, i mindre grad arkæologer og konservatorer.

Så vidt de positive tendenser i en undersøgelse af lønsummer og tillæg gennemført af Museumssektionen i DMs Afd. III. Undersøgelsen afslører desværre også den kedelige kendsgerning, at "ca. 35 procent af medlemmerne slet ingen tillæg har. Og en del af dem er endda chefer, som har været ansat i mange år. Det er desuden påfaldende, at der er flere tillægsløse kvinder end mænd. Og når kvinderne har tillæg, er de noget lavere end mændenes.

"Det er særdeles mange uden tillæg. En af årsagerne er, at mange sidder i løse ansættelser og enten ikke bliver tilbudt tillæg, eller ikke vover selv at bede om tillæg. De håber jo, at de kan blive i deres job og tør måske ikke udfordre skæbnen ved at spørge om tillæg. Hvis man tilmed arbejder i en lille institution og ikke har en tillidsrepræsentant, der kan tale ens sag, så står man ekstra svagt," siger **Birgit Andersen**, næstformand i DMs museumssektion (sektion 26).

(Inden for DMs sektion 27s område er en lignende spørgeskemaundersøgelse undervejs. Den omfatter løn og ansættelsesforhold på Statens Arkiver, lokalarkiverne og en række mindre forskningsinstitutioner som f.eks. Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Socialforskningsinstituttet, Dansk Folkemindesamling osv. Resultatet af denne undersøgelse, der omfatter ca. 260 personer, foreligger til maj, oplyser formanden for sektion 27 Else-Marie Poulsen).

'Det bruger vi ikke her ...'

Folkene bag den gennemførte undersøgelse kan læse frustration og bitterhed i de svar, de har modtaget. Så når lidt under halvdelen af medlemmerne ikke har svaret, tolkes det ikke som tilfredshed med lønniveau og tillæg.

"Vi tolker det snarere som, at de har givet op ud fra en tanke om, at det jo alligevel ikke nytter," siger Birgit Andersen.

Når medlemmerne har turdet spørge til tillæg, har de fået svar som f.eks. "det bruger vi ikke her ...", "det er der ikke tradition for her" eller "hvis jeg giver dig tillæg, så får du mere end mig".

At chefen ikke selv har tillæg, er en

åbenlys hæmsko for, at en menig medarbejder kan opnå tillæg, men det er også et problem, at mange institutioner er så små, at der ikke er plads til en tillidsrepræsentant.

"Dog har det vist sig, at der faktisk er flere institutioner, der er kommet op på 5 AC'ere og derfor godt kunne have en tillidsrepræsentant. Mange af dem har bare ikke nogen, og bl.a. derfor vil

DM-ansatte i lønmæssig gråzone:

- Primærkommunale museer, ca. 100 medlemmer
- Amtskommunale museer, ca. 30 medlemmer
- Private, selvstændige og foreningsejede museer, ca. 350 medlemmer

vi til foråret gennemføre en kampagne for at få de museumsansatte AC'ere til at vælge en tillidsrepræsentant," siger Birgit Andersen.

Gammel eller Ny Løn?

Blandt dem, der ikke er gået over på Ny Løn, udgør de ældre medlemmer flertallet. De er typisk på slutløn, dvs. løntrin 16.

"Det er måske fordi, de ikke skønner, at de kan opnå noget ved at gå over på Ny Løn eller frygter, at de ligefrem taber noget. Men undersøgelsen viser faktisk, at der i flere tilfælde er opnået tillægshøjelser ved overgangen fra Gammel til Ny Løn", siger **Erik Alstrup**, der - som medlem af DMs Overenskomstudvalg - har kigget på tallene.

Birgit Andersen er dog lidt forsigtig med entydigt at opfordre til at gå over på Ny Løn.

"Det er meget individuelt, om det kan betale sig. Det kommer an på, hvordan man ser sin fremtid. Hvis man forventer at blive på sin arbejdsplads, kan der være god reason i at gå over, fordi man måske kan forhandle sig til tillæg. Men hvis man har et udligningstillæg og skifter til en ny arbejdsplads, risikerer man at miste tillægget," siger hun.

"Det er nok især folk på sidste løntrin, der skal gøre sig den slags overvejelser. Ikke mindst hvis de flytter til private og foreningsejede museer. Det gælder også for enkelte kommunale og amtskommunale museer. De har jo ingen puljer at fordele tillæg ud af. Medarbejderne kan selvfølgelig opfordre til, at deres arbejdsgiver finder pengene til tillæg, men de risikerer at få problemer med ledelsen. Vi savner at have et godt solidt kendskab til mulighederne og kravene til det nye lønsystem, ikke mindst hos cheferne. Ifølge overenskomsterne har ansatte krav på en årlig lønforhandling, men det sker ikke alle steder," siger hun.

Ny Løn anvendes forskelligt

Det letter ikke på Ny Løn-frustrationerne, at systemet bruges forskelligt. Ikke bare forskelligt fra branche til branche eller fra fagområde til fagområde, men også forskelligt fra arbejdsgiver til arbejdsgiver inden for samme fagområde. Nogle steder har en medarbejder kun sin egen tæft for den personlige forhandling at sætte sin lid til.

Andre steder bliver tillæg beregnet på baggrund af, hvor mange og hvilke nærmere definerede kompetencer, medarbejderen har tilegnet sig.

Atter andre steder får alle det samme tillæg. Nogle steder er medarbejderne tilfredse, andre steder ikke. F.eks. er det ikke altid attraktivt at dele arbejdsplads med meget efterspurgte fagfolk, hvis man selv tilhører en faggruppe med stor arbejdsløshed. Der findes flere eksempler på, at lønmidlerne fortrinsvis anvendes til at fastholde særligt efterspurgte fagfolk.

Birgit Andersen ville ønske sig, at der var nogle faste retningslinier i systemet: "Ny Løn kunne være et nyttigt redskab til at finde ud af, hvad der kan udløse et løntillæg. Hvis man lokalt kunne indgå aftale om, at bestemte funktioner eller kvalifikationer udløste tillæg, ville det være en stor lettelse".

DM: Tillægspolitik for nyansatte

DMs Sektorforskningsinstitution (afd. IIIs bestyrelse) er i ved at lægge sidste hånd på en tillægspolitik angående Ny Løn. Tillægspolitikken betyder bl.a., at hvis der ikke ved en nyansættelse kan aftales tillæg, vil DM overveje at blokere stillingen. Tillægspolitikken foreskriver, at man som f.eks. nyuddannet magister uden ansættelsesanciennitet som minimum årligt skal have mindst 22.200 kr. i tillæg.

Statsbiblioteket: Udtyndes sagligheden?

I sidste nr. af *FORSKERforum* (nr. 160 december 2002, p.6) kunne man under overskriften "Udtynder fagekspertisen" læse en begrædelig historie om, hvordan "Statsbiblioteket som de fleste andre offentlige institutioner [skal] spare millioner. Medarbejdere er blevet afskediget og stillinger nedlagt. Der er sket en faglig udtynding – og samtidig udvides IT-afdelingen..." Der ankes således over, at man nedlægger 6 stillinger, heraf to fagekspertstillinger, samtidig med at man udvider IT-afdelingen med tre stillinger, og at den faglige ekspertise udtyndes til fordel for IT-ekspertise, der fremover "skal udstikke mulighederne".

Det vil være *FORSKERforums* læsere bekendt, at de kulturbevarende institutioner, arkiverne, museerne og bibliotekerne lever i turbulente tider. Dagsordenen står på omlægninger og nedskæringer. Det har den gjort et stykke tid, og institutionerne har grebet opgaven forskelligt an.

På Statsbiblioteket har vi så vidt muligt søgt at undgå uansøgte afskedigelser, og det er også i vid udstrækning lykkedes. Nu kan vi så i *FORSKERforum* læse Hans Jørgen Hinrup udtale, at det "blot er en anden strategi end de øvrige institutioner..." Mon ikke de fleste medarbejdere påskønner, at man vælger en sådan strategi. Men i *FORSKERforums* og Hans Jørgen Hinrups optik er det åbenbart blot en anden strategi...

Den anden gode nyhed, som mærkelig nok ikke nævnes i artiklen, er, at den ene af fagreferentstillingerne, nemlig en stilling i engelsk litteratur, ikke er nedlagt, men faktisk er under genbesættelse, nu dog bredere defineret som en stilling i litteraturvidenskab. Hvad angår den anden stilling i kunsthistorie, er der truffet aftale om samarbejde med Kunstakademiets bibliotek. Ikke den ideelle løsning, men en aftale, som instituttet har udtalt sin tilfredshed med.

Ser vi på ansættelserne på IT området, ville det måske netop i *FORSKERforum* have været relevant at nævne, at de nye medarbejdere har en AC-baggrund (de tre nye er faktisk alle DM'ere). Lidt interessant er det vel også, at mange af de nye medarbejdere er unge fra IT-Vest

uddannelserne, hvor de mere traditionelle fag (*in casu*, musik, biologi og spansk) kombineres med en IT-overbygning af datalogi-kvalitet.

Der formidles altså et direkte forkeret indtryk af de faktiske forhold. Der sker ikke en udtynding af fagekspertisen, tværtimod. Men der er tale om en ændring af den faglige profilering, fordi der fremover bliver et stadig større behov for at skabe sammenhæng mellem den traditionelle fagekspertise og IT-ekspertisen, hvis biblioteket skal kunne udvikle sig tidssvarende.

Realiteten er altså – hvilket man måske netop i et fagforeningsblad som *FORSKERforum* kunne have forventet var blevet omtalt som gode nyheder – at det er lykkedes ledelsen

1. i vid udstrækning at undgå uansøgte afskedigelser og

2. at forøge antallet af akademiske medarbejdere med de faglige kompetencer, som alle er enige om er nødvendige for at biblioteket kan udvikle et tidssvarende serviceniveau.

Men i *Forskerforum* er der jammer og klage. Maksimen er åbenbart at "det skal være som det er, og blive som det var". Hertil er kun at sige, at det er det ikke, og det bliver det heller ikke. Ønsker DM en fremtid for sine medlemmer og deres arbejdspladser, er det nok bedre at lægge sig et andet *bon mot* på sinde – også af konservativt tilsnit – nemlig at man må "forandre for at bevare."

Harald v. Hielmcrone

Svar:

FORSKERforum kan ikke vurdere nuancerne i Statsbibliotekets prioriteringer. Hensigten med artiklen var at fokusere på konsekvensen af nedskæringer, fx give indtryk af om antallet af forskningsbibliotekarere/fagreferenter er faldet. Og det vel interessant altimens de nyansatte it-medarbejdere ikke indgår i den direkte faglige kontakt med lånere og institutter.

Red.

Superforsker fyret for fup

Hendrik Schön var fysikverdens største supernova. I perioden 1998-2001 leverede han en ny videnskabelig artikel næsten hver uge. 90 på tre år. Og forrige sommer leverede han sit foreløbige tophit med nyheden om, at han havde gjort geodetiske kulmolekyler superledende ved relativt høje temperaturer. Det var tre måneder efter, at han havde bygget organiske transistorer, som bare havde et sæt molekyler. Det var et resultat, som tangerede det umulige, og som derfor imponerede voldsomt.

Nu er Schön blevet taget i at file med sine resultater, og i slutningen af september blev han fyret fra Bell Laboratorierne.

Mistanken var langsomt vokset blandt fagkolleger, og to fysikprofessorer ved Princeton Universitet granske nogle af hans artikler og fandt, at de samme grafer var anvendt helt forskellige artikler. *Nature* og *Science*, som havde publiceret flere af artiklerne blev kontaktet. Og Bell Lab nedsatte en undersøgelseskomitee.

Komiteen konstaterede, at Schön havde gjort sig skyldig i videnskabelig fup (*scientific misconduct*), og blandt de alvorligste anklager var manipulation og forfalskning af data. Beviserne var overvældende.

Bagefter står fysikverdenen tilbage med undren over, hvad der drev Schön. Amatørismen i fileriet er tilmed slående, for forskeren måtte vide, at det kun var et spørgsmål om tid, før han blev afsløret. Han havde nemlig slettet alle primærdata til sine artikler med den motivering, at der ikke plads til dem på harddisken. Og hermed var resultaterne værdiløse, for dermed kunne han ikke eftervise sin resultater, hvilket er grundlaget for enhver videnskabelig troværdighed.

Komiteen fritog Schöns 20 medforfattere for medansvar. Schön arbejdede alene i laboratoriet i Konstanz i Tyskland, så derfor kan medforfatterne ikke pålægges ansvar for fusket. Men medforfatterens ansvar er deres ekspertise, erfaring og grad af indblanding.

Nature og *Science* har også fået kritik for at have ladet bedragerne slippe igennem – og for at have været forblændede af at kunne publicere så sensationelle resultater.

jø

Medforfatter til forskningsfup

Sag om opdagede forskningsresultater og fyringen af Hendrik Schön stiller alvorlige spørgsmål ved flere led i publiceringssystemet, konstaterer fysikprofessor Robert Park

Det var en sommer, hvor barnetroen gik tabt. Dagligt fik vi meldinger om nye skandaler på Wall Street, og millioner af investorer måtte se til, mens opsporingen gik tabt, stjålet af erhvervsledere, der rottede sig sammen med revisionsfirmaer for at skjule enorme tab. Hver dag rejste nye tiltaler mod katolske præster for sexmisbrug af børn. Men hvad med forskerne? Dem kan vi vel godt stole på?

Det er der nu rejst tvivl om. Bell Laboratories, som er verdens mest renommerede industrilaboratorium, gik i gang med at undersøge beskyldninger om, at Jan Hendrik Schön, fysiker og mirakelmager inden for nanoelektronikkens spændende verden, opdagede forskningsresultater. Schön har ellers modtaget i stribevis af anerkendelser for en opsigtsvækkende artikelserie om, hvordan enkelte organiske molekyler kan anvendes som elektroniske afbrydere, men forskere ved andre laboratorier har ikke været i stand til at gentage Schöns forsøg.

Bell Labs moderselskab, Lucent Technologies, nedsatte et udvalg bestående af prominente og uvildige forskere, der fik til opgave at undersøge sagen. Det er en beslutning, der ikke har fortilfælde, og det afspejler, hvilken betydning Lucent tillægger Bells omdømme, som antager næsten mytiske proportioner.

Der er tale om nogle meget komplekse eksperimenter, og det forekommer ikke helt usandsynligt, at andre forskere har haft svært ved at gentage dem. Men Schöns arbejde kom også til at omfatte fire artikler om superkonduktivitet. Og når beskyldningerne om uredelighed gjaldt to meget forskellige forskningsområder, kunne det være svært at tro på, at der findes en simpel forklaring.

Mens det endnu summende af skandale hos Bell Labs, kom meddelelsen om, at man på Lawrence Berkeley National Laboratory havde truffet beslutning om at afskedige Victor Ninov, som i 1999 havde fået æren for at have opdaget grundstofferne 118 og 119. Opdagelsen var ellers blevet hyldet som en "smuk" bekræftelse af, at der findes en "stabil ø" af supertunge elementer. Forskere ved andre laboratorier har imidlertid ikke været i stand til at bekræfte Ninovs resultater. Efter at have brugt et år på at undersøge sagen internt, nåede man til den konklusion, at Ninov havde fabrikeret sine resultater.

Sådan noget kunne jo ikke ske i fysikken. Ikke fordi fysikere i sagens natur er klogere eller mere uskyldige end andre, men fordi videnskabens troværdighed netop har sit udspring i forskernes vilje til at lægge deres ideer og resultater ud til efterprøvnings hos uvildige fagfæller. Intet må tilbageholdes. I de blødere videnskaber,

hvor vurderinger er mere subjektive, kan fabrikerede resultater måske overleve lidt længere, men ikke i en stringent, kvantitativ videnskab som fysikken. Afsløringens uundgåelighed var i sig selv nok til at udelukke uredelighed. Troede man.

Nogle har ikke kunnet modstå fristelsen til at proklamere, at sagerne udelukkende beviser, at systemet virker efter hensigt – begge laboratorier reagerede på beskyldningerne om uredelighed ved at iværksætte grundige undersøgelser. Men sagen rejser jo tvivl om de omtalte fysikers tidligere arbejde ved laboratorier i Europa. Hvis man også dér er i stand til at påvise fup, kan påstanden om, at systemet virker, ikke længere holde vand.

Burde man ikke have kunnet opsnappe problemerne noget tidligere, f.eks. i tidskriftsredaktionen? Der findes en række advarselssignaler, som redaktører altid er på udkig efter for at udelukke fupartikler, men ingen af dem synes anvendelige her. Der var tale om erfarne forskere, ansat på velrenommerede laboratorier, som oven i købet fulgte alle reglerne om videnskabelig åbenhed. Men referee'en kan jo ikke vide, om laboratorieudstyret nu fungerer, som det skal, eller om den pågældende forsker er samvittighedsfuld, når målingerne aflæses og noteres.

Men det mest alvorlige spørgsmål, er der tilsyneladende ingen, der diskuterer, nemlig: hvor var medforfatterne henne? De pågældende forskere arbejdede jo ikke alene. Ninovs artikel har ikke færre end 14 medforfattere. Fjorten videnskabsmænd, som ved at lade sig nævne som medforfatter til artiklen dermed skriver under på arbejdets validitet. Schöns medforfattere omfatter oven i købet hans overordnede, nemlig Bertram Batlogg, en meget respekteret forsker, som har fået sin del af de mange anerkendelser, Schön har modtaget. Den automatiske tildeling af medforfatterskab til en person, der ikke har bidraget nævneværdigt til arbejdet, er bandlyst ifølge enhver professionel kodeks. Altså kan han ikke have været uvidende om, hvad der foregik.

Det, vi kan lære af denne sommer, hvor troen har lidt så alvorlig skade, er, at forskerne skal være helt sikre på en artikels validitet, inden de lader sig nævne som medforfatter. Videnskabens succes og troværdighed afhænger af det.

Robert L. Park er professor i fysik ved University of Maryland og forfatter til *Voodoo Science: The Road from Foolishness to Fraud* (Oxford University Press). Oversat fra THES 02-08-02 v. Martin Aitken

ET HERRENS LIV...

Et par dage i rektor Pallesens liv

FORSKERforum har kigget med i DTU-rektor Lars Pallesens dagligdag. Hvilke beslutninger har han taget? Hvad mener han om Universitetsloven? Og fortæller bestyrelsen ham, hvad han skal gøre?

Journalisten fra FORSKERforum når kun lige frem til døren ind til DTU's rektor, Lars Pallesens kontor, da spørgsmålet lyder:

"Hvad er det nu han hedder ham med "Det værste og det bedste" – Lars? Jens? Peter Ulrik Thomsen?"

- Søren Ulrik Thomsen!

"Tak skal du ha'. Goddag, velkommen, kom inden for. Du kan hænge din frakke dér."

FORSKERforum vil i de kommende numre bringe dagbogsblade om livet i forskningsverdenen. DTUs rektor Lars Pallesen stiller velvilligt op til denne første artikel i rækken:

"Når man sidder på sådan en post, som jeg gør, bør man stille op til Pressen," siger han.

FORSKERforum kommer på besøg tirsdag eftermiddag den 21. januar, netop som Lars Pallesen er i gang med at besvare en række spørgsmål til en stor morgenavis.

"*Det værste og det bedste*" er den seneste bog, jeg har læst. Men faktisk læser jeg ikke så mange skønlitterære bøger. Til gengæld læser jeg meget gerne aviser. Især Børsen og Weekendavisen," siger Lars Pallesen.

FORSKERforum kaster han også et blik i. Der ligger en stak i reolen. Ved siden af ligger en stabel af "Sletten", DTU's blad for ansatte og studerende. Også i seneste nummer har rektor en leder på side 3. Det huer ikke de studerende i bladets bestyrelse. Det er også de studerendes blad, så de mener, at lederpladsen burde gå på skift. Men det kan de godt skyde en hvid pil efter.

"Det vil fortsat være mig eller en anden fra ledelsen, der skriver lederen. Det er simpelthen en betingelse for, at DTU vil betale 1,4 mio. kroner om året til bladets produktion. Du vil jo heller ikke se en menig Novo Nordisk-medarbejder optræde på lederplads i et Novo Nordisk-blad...," forklarer han. "Vi er i gang med at videreudvikle layoutet. Der var alt for mange sider, der lignede dem, man ser i tilbudsaviser. Bladet er allerede blevet pænere og mere roligt at kigge i," siger han.

Tilbage til sagen: Hvordan ser et par dage ud Lars Pallesens liv?

Fortsættes næste side

Rektors dagbog - time for time

Mandag den 20. januar

- **9.00:** Lars Pallesen møder på DTU.

Som alle øvrige mandag morgener er der rektoratsmøde. Dvs. et møde, hvor rektor selv, prorektor, universitetsdirektor, direktionsassistent, direktionssekretær og rektors stabschef samler op på den forløbne uge og tilrettelægger den kommende. Hvem repræsenterer DTU ved hvilke møder og arrangementer, og hvilke henvendelser må man takke nej til. Endelig forberedes dagsordenen til det ugentlige direktionsmøde onsdag.

- **10.00:** Undtagelsesvis et lille opfølgingsmøde, hvor kun rektor, prorektor og universitetsdirektor er til stede. Emnet er personaleopkvalificering, og en personalelag diskuteres.

- **10.30:** Stabschefen skal udarbejde materiale til en oplysningskampagne vedrørende et samarbejde med Maskinmesterskolen. (Med virkning fra 1. januar i år, blev der gennemført en sammenlægning af Rektors Sekretariat og Pressesekretariatet. Sammenlægningen fortsætter under navnet Rektors Sekretariat og er ledet af rektors stabschef.) Der foreligger en baggrundsrapport, som stabschefen giver et kort resumé af. Lars Pallesen selv, har omkring 100 A4-sider gennem sine hænder hver dag, vurderer han. Årsberetninger, rapporter, notater.

- **10.40:** Rektor bliver ringet op af formanden for DTU's bestyrelse, Mogens Bundgaard-Nielsen, administrerende direktør for Sund & Bælt Holding A/S. Formanden ringer for at kommentere den gode Politiken-dækning af den nye tværfaglige uddannelse, "Civilingeniør i medicin og teknologi", som er blevet til i et samarbejde mellem DTU og KU.

Dernæst orienterer rektor formanden om en personsag på lederplan.

"Hvis formanden ikke havde ringet til mig, ville jeg have ringet og orienteret ham. Det er ikke sikkert, at der bliver noget postyr ud af sagen, men hvis der gør, ser jeg helst, at bestyrelsen er bekendt med sagen på forhånd".

Generelt er bestyrelsen velorienteret om, hvad der sker på DTU. Rektor og bestyrelsesformand mødes hver 14. dag. Men rektor føler sig ikke styret af bestyrelsen i det daglige liv: "Nej. Bestyrelsen har ansat mig til at styre og udvikle, og det sker gennem direktion og lederkreds. I overordnede forhold træffer bestyrelsen naturligvis beslutningerne," siger Lars Pallesen.

Allerede i den periode, hvor han overvejede at lægge endelig billet ind på rektor-stillingen, fik han afklaret, hvad bestyrelsen ønskede: "Jeg ville ikke være marionetdukke, lagkagefigur eller en håndført Mester Jakel. Ville de derimod gerne have en rektor, der skulle udvikle stedet, var jeg meget interesseret".

- **10.50:** Rektor flytter fra skrivebordet over til det store direktionsbord, hvor han

breder de modtagne julekort fra 2002 ud. De blev skimmet før nytår, men nu er det tid til at nærlæse. Nogle skal besvares, og andre har et indhold, der skal følges op på. Han når at komme igennem ca. halvdelen af julekortene.

- **11.30:** Han underskriver 20-30 diplomer.

Nogle fondssager bliver ekspederet ud af systemet.

- **Ca. 12.45:** Det er ikke altid, Lars Pallesen får spist en regulær frokost. I dag henter han et stykke rugbrød i kantinen, går tilbage og læser i Børsen.

"I relation til universiteter er demokratibegrebet misforstået"

- **13.00:** Rektor møder konstitueret centerdirektør på MIC (Mikroelektronik Centret) Pieter Telleman, der pr. 1. februar 2003 ikke længere er konstitueret. Han er med andre ord udnævnt til centerdirektør. Der var to formål med mødet:

1) "Holdningsbearbejdning. Han skulle vide, hvilke forventninger, der bliver stillet til ham og hans resultater, og jeg ville sikre mig, at han drejer ansigtet kulturelt i den rigtige retning i forhold til den strategi for 2003-2008, der blev vedtaget i november 2002." (*kan læses på: http://www.adm.dtu.dk/fakta/strate03/index_d.htm*)

2) "Opbakning. Han skulle have at vide i utvetydige vendinger, at jeg står bag ham.

–Hvorfor ligefrem 'utvetydige vendinger'?

"For at gøre ham til en succes. Når man udpeger en ledende medarbejder, skal man gøre det 100 procent. Han må ikke være usikker på, om jeg står bag ham. Jeg ønsker fælles holdninger, men jeg fortæller ikke, hvad folk skal gøre. Det ville være det samme som at tage hjernen fra dem," siger Lars Pallesen, der til gengæld ikke ser noget galt i, hvis medarbejderne i det daglige er lidt usikre på, om deres beslutninger falder i hans smag.

???

"Det er da helt fint, hvis folk tænker, 'gad vide om Lars kan li' det her projekt'. Det tvinger dem til at tænke sig om."

"Så de skal gøre, hvad de tror, du kan lide, og ikke hvad de selv kan lide?"

"Sådan vil det kun være, hvis de ikke har internaliseret den fælles idé."

En del medarbejdere har imidlertid det problem, at de savner diskussioner om den fælles idé, fælles mål og midler og føler sig utrygge og på Herrens mark.

"Jeg er begyndt at holde Gå-Hjemmøde, når der har været bestyrelsesmøde. Jeg fortæller om bestyrelsesarbejdet, og medarbejderne kan stille lige præcis de spørgsmål, de har lyst til – bortset fra spørgsmål, der vedrører personsager. Hvad utrygheden angår, så går jeg ikke ind for ubegrænset tryghed i ansættel-

sen. Over 90 procent af DTU's lærere er supergode, men det er klart, at hvis jeg erfarer, at der er en, der f.eks. ikke tager de studerende alvorligt og måske aflyser forelæsninger, så er det en ledelses pligt at reagere på det."

Og det er ledelsen, der suverænt vurderer, om en ansat lever op til sine forpligtelser?

"Ja. Og hvis konsistorium eller Samarbejdsudvalget i principielle sager ønsker at bidrage til vurderingen, er det ikke en ret, men jeg kan være villig til at indgå i en diskussion."

Du har magten og bestemmer?

"Ja, i nogle situationer er det min pligt som leder at tage ansvaret for den endelige beslutning. I andre er det bestyrelsen, i atter andre en institutleder eller måske en professor som forskningsleder. I den daglige ledelse handler det ikke om at udøve magt. Der handler det om at få de rigtige ting til at ske. Jeg har aldrig sagt, at ledelse drejer sig om at bestemme, sådan som Berlingske Tidende fejlagtigt citerede mig for i efteråret."

Og Pallesen er slet ikke enig i, at en eksternt udpeget leder fratager medarbejdere og studerende indflydelse: "Tværtimod! I gamle dage blev beslutninger vedtaget ved 'demokratisk' stemmeafgivelse. Dvs. at man f.eks. kunne tvinge en dekan, der ønskede genvalg, til at gennemføre noget, som i virkeligheden var ham imod. Forestil dig, hvilken enorm mængde intellektuel psykisk død energi, det kunne lægge over stedet. Nu slipper vi for afstemninger, der polariserer parterne, og kan i stedet i fællesskab nå frem til en løsning. Det er meget mere konstruktiv."

Men alle er jo ikke sikret demokratisk indflydelse?

"I relation til universiteter er demokratibegrebet misforstået. Der bliver givet et billede af, at universiteterne er finansieret af universiteterne selv og de studerende. Men de er finansieret af det danske folk. Midlerne bliver bevilget af de politikere, som folket, har valgt til at repræsentere sig, og derfor må politikerne også kunne stille betingelser for bevillingerne."

Politisk styret undervisning og forskning bekymrer dig ikke?

"Jo, og der skal naturligvis gå rådgivning den anden vej. F.eks. skal universiteterne rådgive om, at der ikke skal røres ved midlerne til grundforskning."

Men der er ingen garanti for, at politikerne følger rådene?

"Det er rigtigt, men de kan ikke forhindre universiteterne i at have en strategi om at beskytte grundforskningen. Personligt er jeg meget glad for, at der i forslaget til den ny universitetslov står, at universiteternes medarbejdere skal deltage i den daglige debat. Det betyder, at forskerne har pligt til at oplyse offentligheden, og ikke har mundkurv på i forhold til information."

"Det er sjovere at være på det stærke hold"

- **14.00:** Lars Pallesen kører til en af sine tidligere arbejdspladser, Statens Serum Institut (SSI), hvor han var direktør fra 1989 til 1998. På SSI skal han udføre sin sidste opgave som medlem af bestyrelsen i Fritz Kaufmann-fonden. Han uddeler en pris på 200.000 kroner til et lovende forskningsprojekt, og herefter er han ikke længere medlem af fondens bestyrelse.

- **15.45:** Tilbage på DTU har universitetsdirektør og prorektor et presserende spørgsmål, de vil diskutere med ham. Dernæst kommer formanden for Polyteknisk Forening og en anden studerende forbi til en kort snak.

- **16.00:** Rektor forbereder et indlæg, som han er blevet inviteret til at give på et møde med biologi-, kemi-, fysik- og matematiklærere i Gymnasielærerforeningen. Gymnasireformen er på dagsordenen.

- **17.00:** Mellem 17 og 18 plejer rektor at have åben kontortid, hvor alle kan komme forbi og diskutere en idé eller et problem. Men i dag er han ikke til stede. Omtalte møde i Gymnasielærerforeningen begynder kl. 17.00. Rektor fortæller om DTU's nye strategi, og under den efterfølgende buffét udveksles ideer til, hvordan man kan få gymnasie- og ingeniøruddannelserne til at hænge sammen.

- **20.00:** Tilbage på DTU holder rektor et eftermøde med dekanerne om gymnasiesagen. Der skal tages en række initiativer, og opgaverne bliver fordelt. Desuden diskuterer man forskellige forslag til underholdningen i forbindelse med indvielsen af Oticonsalen primo marts.

- **20.45:** Drøftelse med prorektor om faglige prioriteringer: "Vi er for det meste enige, men når vi ikke er, får vi en god diskussion. Uenighed er ikke nødvendigvis dårligt".

Han er meget glad for, at samarbejde med Knut Conradsen igen. Han er hård mod de hårde og blød mod de bløde. "Det beundrer jeg, og jeg vil helst være på hold med mennesker, jeg beundrer og som ikke er vattede."

Det er den samme indstilling, sportsfolk har: "De synes, det er meget mere spændende at spille på et stærkt hold og mod et stærkt hold, end at spille mod et hold, de nemt kan vinde over. Det er sjovere, når man får mulighed for at give alt, hvad man har i sig."

- **21.15:** Rydder op i nogle papirer og kører hjem.

Drikker en kop kaffe med hustruen, læser lidt. Både DTU-relevante papirer og Weekendavisen, som han ikke blev færdig med i weekenden, fordi han bygger nyt køkken. Tv'et bliver der kun åbnet for i få minutter. Der var håndbold, og det følger Lars Pallesen ikke med i. I det hele taget ser han meget lidt tv. En times tid om ugen, vurderer han. Han vil hellere læse. Og når han kommer hjem

til normal tid, dvs. ved 18.30-tiden, går de næste par timer med, at han og hustruen sidder omkring middagsbordet og taler om alt mellem himmel og jord.

- **22.15:** Sønnen ringer. Han bor i England, hvor han studerer Matematisk Statistik. Æblet falder ikke langt fra stammen. Lars

Pallesen er kemiingeniør fra DTH, men rejste efterfølgende til USA, hvor han tog sin ph.d.-grad i Matematisk Statistik på University of Wisconsin-Madison. Han tog også lige en MBA i International Business med i købet! Lars Pallesens ældste datter slægter sin mor på og er blevet pædagog. Den yngste datter, studerer litteraturvidenskab.

Tirsdag den 21. januar.

- **8.30:** Ringer til chefsekretær Inge D. Nissen, som er 'overtaget' efter den tidligere administrerende direktør i GN Store Nord, og fortæller, at han kommer lidt senere. Sidder ved skrivebordet derhjemme og læser nogle papirer igennem.

- **9.15:** Han ankommer til DTU, hvor der ligger to beskeder til ham. Den ene er fra en institutleder, der har noget meget vigtigt, han gerne vil tale om. Hvad det er, fremgår ikke af beskeden, og institutlederen er ikke at træffe om formiddagen. Den anden besked er en mail fra en frustreret medarbejder, som han vurderer, har behov for et 'mentalhygiejnisk' svar. Det får han.

- **10.00:** Bliver telefoninterviewet til en virksomhedshåndbog for ingeniørstuderende.

- **10.15:** Skriver på et oplæg, han skal give på et ATV-møde (Akademiet for de Tekniske Videnskaber) om fredagen. Emnet for mødet er brugen af evalueringer af universiteternes undervisning, forskning og samspil med omverdenen. Et møde, hvor bl.a. også videnskabsministeren, rektor for Københavns Universitet, rektor for Landbohøjskolen samt et par udenlandske professorer skal holde oplæg.

- **10.30:** Gennemgår de øverste papirer i Indbakken. Eksempelvis professoransøgninger og fondsansøgninger. Han dikterer et brev vedr. forskning og udvikling i Øresunds Region. Lars Pallesen foretrækker at diktere til en diktafon, mens han vandrer rundt i kontoret. Til inspiration har en medarbejder både på skrift og i fotos videregivet indtryk af en kantine, som vedkommende har oplevet i Texas – Lars Pallesen dikterer et svar. Han skimmer en ATV-rapport om udvikling af virksomheder i Norden.

- **12.15:** Læser materiale om lønforhold for visse ledende medarbejdere i personaleafdelingen.

Lars Pallesen ku' ikke drømme om at gå på biludstilling eller læse i bilmagasiner, men han går op i, at hans biler er smukke. Så bliver de til gengæld kørt helt ned, inden han skifter dem ud. Lars Pallesens første bil var en orange 2 CV – i dag er det han helt fremme i alfabetet med sin Alfa Romeo.

- **12.30:** Henter et stykke rugbrød i kantinen og går i gang med anden halvdel af julekortene. Der er bl.a. en længere sag fra Dansk Metal, han læser igennem, og traditionen tro har Bertel Haarder skrevet en sang, som han læser.

- **13.15:** Stabschefen kommer ind og skal have godkendt et større kampagnemateriale vedrørende oplysninger om ingeniørstudierne på DTU.

- **13.30:** Underskriver diplomer.

- **13.45:** En stor morgenavis vil lancere et nyt erhvervstillæg med et underholdende indslag i form af petitspørgsmål. Et af spørgsmålene lyder: Hvad hedder den seneste bog, du har læst.

- **14.00:** (Journalisten kommer på besøg).

Pallesen forklarer, at møder skal handle om mere end sagsbehandling: "Det er vigtigt, at sagerne giver anledning til, at vi får diskuteret, afklaret og afstemt vores holdninger. Vi diskuterer mere om en given sag, end har en diskussion af en given sag. På den måde får vi dannet en ledelsesmæssig holdning og kan tage afsæt dér, næste gang en lignende sag dukker op," siger han.

Chefsekretæren dukker diskret op i døråbningen og minder om, at klokken er blevet mange. Rektor takker - og fortæller videre bl.a. om den nye strategi, som han er meget begejstret for: "Det er en strategi, der afspejler holdninger og retning, og vi har med vilje ikke udarbejdet en operationel plan, som ville blive forældet i det øjeblik, der skete noget uforudsigeligt."

Og det bedste af det hele, efter Lars Pallesens glade udtryk at dømme, er, at den trykte udgave har fået et handy lille format, så medarbejderne kan have den i lommen.

- **17.15:** En oprørt institutleder kommer forbi kontoret. Det var ham, der havde lagt besked om morgenen, og nu har valgt at benytte sig af rektors åbne kontortid. Han er oprørt over en udvikling på et andet universitet, som kan skade de initiativer, der er sat i værk på hans institut. Der foregår en livlig rådslagning mellem rektor, institutleder og universitetsdirektør. Institutlederen forlader direktiongangen med en række strategiske råd med på vejen.

- **18.00:** (Journalisten forlader DTU). Tilbage på første sal er kun to mennesker: Prorektor Knut Conradsen og rektor.

Gud sagde: »Jorden skal frembringe alle slags levende væsener, kvæg, krybdyr og alle slags vilde dyr!«

Peter Langborg Wejse er videnskabsmand og tror på, at Gud skabte jorden og livet. De to ting kan godt forenes, mener han, og han forsøgte i efteråret at skabe balance i den heftige Viden og Tro-debat

Survival of the fittest! Selvfølgelig! Alene i hverdagens små og store hændelser kan vi observere, registrere, opleve, bevise, se og dokumentere, at der sker en naturlig udvælgelse. Adskillige eksperimenter har påvist, at det også sker på molekyleplan, og fund af fossiler har sågar gjort det muligt at sandsynliggøre videnskabeligt, at der er sket en naturlig selektion lige så længe, som der har været levende organismer på jorden. Men hvor er beviserne for, at den biologiske mangfoldighed, vi har i dag, startede med, at amøberne engang for milliarder af år siden kravlede op på land? Her går det altså ikke at tage Disneys skønne tegnefilm "Jordens oprindelse" til indtægt for teorien.

Biolog og ph.d.-stipendiat ved Aarhus Universitet, **Peter Langborg Wejse**, har undret sig lige så længe, han kan huske, og det er efterhånden en del år, eftersom han i dag er 30 og altid har været vild med biologi, både dyr og planter. Men selvom han lærte om Darwins Galapagos-finker og evolutionsteorien i skolen, så havde han allerede dengang problemer med at sluge teorien fra ende til anden. Ikke bare fordi han troede på Gud og en Skabelse, men også fordi teorien havde huller, missing links. At sandsynliggøre er ikke det samme som at bevise.

The missing link?

Peter Langborg Wejse hører til på Afdeling for Mikrobiel Økologi, Biologisk Institut, hvor han beskæftiger sig med proteinkemi. Det er ikke mindst inden for det område, at han ofte støder på *the missing links*. F.eks. er han lutter øren, hvis nogen kan forklare ham, hvordan en såkaldt ikke-reducerbar struktur gradvis skulle have udviklet sig. (En ikke-reducerbar struktur er f.eks. en bakteriel flagel, som er den "hale" mange bakterier kan svømme med.)

"En ikke-reducerbar struktur består af flere dele, som ikke giver funktion og mening hver for sig, men som samlet giver funktionalitet. Jeg vil meget gerne have forklaret, hvordan en sådan struktur kan opstå gradvis ved variation og naturlig selektion, når der ikke opnås konkurrencemæssig fordel for hvert trin på vejen

til strukturen," siger han.

Tro og rabiat kreationisme

"De mekanismer evolutionsteorien beskriver – altså survival of the fittest – tilslutter jeg mig fuldstændig, men når det ikke videnskabeligt kan dokumenteres, at mekanismerne også forklarer arternes oprindelse, så kunne det jo godt være, der var en anden forklaring – nemlig skabelse," siger Peter Langborg Wejse.

Selv er han ikke i tvivl. Han tror på, at Gud skabte livet, og dermed hører han til i den kristne retning, der hedder kreationisme.

Peter Langborg Wejse trådte ud af 'kreationist'-skabet for et par år siden. Det var i forbindelse med beretningerne om, at skolevæsnet i de to amerikanske stater Kansas og New Mexico havde forbudt undervisning i evolutionsteorien.

"Det var udtryk for rabiat kreationisme, men samtidig var vi nogle kristne biologistuderende, der blev provokeret af meget skræmsende indlæg i vores studenterblad Bio-Geo Bladet. Folk skrev, at det var da utroligt, hvad der kunne foregå i USA, og hvor var de skøre de der kreationister, og vi véd heldigvis meget bedre her. Vi kristne opponerede og skrev, at der faktisk også her i Århus var folk, der troede på, at Biblen gav en bedre beskrivelse af arternes oprindelse end evolutionsteorien. Vi fremførte nogle små kritikpunkter af evolutionsteorien og opfordrede til en mere afbalanceret debat.

Eftersom man hverken kan afvise eller modbevise en mulig eksistens af en Gud, synes jeg, at man bør forholde sig mere afdæmpet, åben og nuanceret og ikke bare tordne frem med, at evolutionsteorien er den bedst beviste videnskabelige teori, der findes. Det er dårligt for debatten, når man står i hver sin lejr og råber til hinanden."

Manglende data – måske Skabelse

Så kan det nok være, der for alvor kom gang i debatten på Biologisk Institut på Aarhus Universitet, men overordnet oplevede Peter Langborg Wejse en positiv respons. Studiekammeraterne var nysgerrige, ville gerne diskutere, og mange fortalte, at de selv havde tænkt noget

lignende. Måske ikke netop, at det skulle være Gud, der stod bag det hele, men de havde også flere gange været i tvivl om, hvorvidt evolutionsteorien var så dækkende, som den var blevet udråbt til.

"På universitetet er evolutionsteorien ganske enkelt den model, vi har, og tit mangler der data, der passer på modellen. Når vi f.eks. skal kigge tilbage på stamformer, så har vi dem ikke altid. I stedet forestiller vi os, hvordan de måske kunne have været. Vi forestiller os nogle organismer, der samler de egenskaber, som forskellige nulevende grupper har, eller som grupper, man har fundet længere tilbage, havde. Ofte passer modellen helt fint, og mange tænker ikke over alle de manglende data og bliver dermed heller ikke usikre på teorien. Men for mig, der har været skeptisk fra starten, har 'hullerne' igen og igen bare bekræftet for mig, at evolutionsteorien ikke kan forklare alt.

Og jeg er åbenbart ikke den eneste, der tænker sådan. Jeg har oplevet selv meget prominente videnskabsfolk, der ikke har villet afvise, at årsagen til de manglende data, måske godt kunne være skabelse."

Ingen af de prominente videnskabsfolk råber dog deres tvivlen ud over en forsamling, men tilkendegiver den på tomandshånd over for Peter Langborg Wejse.

Evolution og flagermusevinger

I det seneste nummer af *Bladet BioZoom*, som udgives af Biokemisk Forening, har han skrevet en artikel med titlen "Evolutionsteorien og tyngdeloven: At vide, at man tror – eller at tro, at man ved". I den nævner han et par eksempler, hvor evolutionsteorien ifølge ham halter.

"Jeg er blevet nærmest chokeret over de tilkendegivelser, jeg efterfølgende har fået. Og min vejleder mente, at de fleste nok ville være enige med mig, hvis de turde indrømme det. Det var noget af en udmelding. Han vurderer åbenbart en større åbenhed over for de her tanker, end jeg selv regnede med."

Et er at sandsynliggøre, at giraffen gennem evolutionen har udviklet så lang en hals for, at den kan nå op og nippe føde til sig af akacietræerne. Eller for at

P. Langborg Wejse: Naturvidenskabsmand, fessortype og troende – på samme tid

være lidt mindre populær - at giraffen som vi kender den, er udviklet gennem gunstige mutationer, der har gjort dyret mere 'fit' og overlevedesdygtigt, end hvis de pågældende mutationer ikke var sket. Jo mere fit desto større overlevelse og nedarving til populationen.

Det er straks sværere at sandsynliggøre, hvordan flagermusen har udviklet sig. I sin artikel skriver Peter Langborg Wejse:

”Det er overvældende komplekst at gennemanalysere, hvordan en flagermusvinge kan opstå. Hvor mange mutationer i hvor mange gener skal der til for at få vingen? For slet ikke at tale om nødvendige adfærdssændringer, forbedret orienteringsevne og sonar. Og hvad er funktionaliteten undervejs? Er der overhovedet nogen fordel, for det hele fungerer samlet? Det er grænsende til en umulig diskussion, men ved eftertanke tror jeg, de fleste vil kunne se, at det ikke er nogen sandsynlig hændelse. Da der ydermere ikke findes fossiler, der dokumenterer en sådan overgang, så er en hævde af evolution som forklaring på flagermusenes eksistens temmelig løst funderet – faktisk baseret på tro. Men at udelukke, at det kan være sket, er svært.”

Netop det, at man ikke kan modbevise evolutionsteorien, gør, at Peter Langborg Wejse mener, at Skabelsesberetningen - som heller ikke kan modbevises - bør nyde den samme overbærenhed og om ikke anerkendes som den endegyldige forklaring, så i hvert fald ikke skråsikkert afvises som en mulig forklaring.

lpm

I efteråret fik debatten om tro og videnskab ekstra krudt, da Jyllands-Posten på forsiden skrev, at Kristeligt Folkepartis kommende formand, Marianne Karlslose, ville have Skabelsesberetningen ind i biologiundervisningen. Det citat ville hun imidlertid overhovedet ikke stå inde for. Trods sin kristne tro vil **Peter Langborg Wejse** heller ikke bandlyse evolutionsteorien. Og selvom han ikke bekender sig til 100 procent til den, skal hans tre børn lære om den.

Indre mission

Selv voksede han op i et kristent hjem. Men ikke et indre missionsk. Ikke desto mindre er han aktiv i indre missionske kredse, noget han begyndte at være i gymnasiet, hvor han fik mere og mere indsigt i videnskaben - og blev mere og mere usikker på evolutionsteorien. I dag sidder han i et svarpanel på Indre Missions hjemmeside www.JesusNet.dk, hvor han giver svar på spørgsmål om tro og videnskab.

Indre Mission får det straks til at klinge: Ingen dans, intet kortspil, nul alkohol.

”Det er et forældet image. I hvert fald hvad gælder den yngre generation. Du kan nok finde nogle ældre mennesker, der fastholder den restriktive linie. Indre Mission opstod som en græsrodsbevægelse som en reaktion på den dogmatiske kirke, hvor det meget handlede om den rette lære i ordet og ikke så meget i livet. Som indre missionsk lægger man vægt på hjertets renhed, ens indre åndelige liv og ens personlige forhold til Gud.”

Ph.d.-stipendiaten kender selvfølgelig godt alle fordommene, og derfor er han også

forsigtig med, at hans syn på evolutionsteorien ikke fremstår som om, det er dikteret af hans tilhørsforhold til Indre Mission. Han forekommer da også at være en 'fri' person. Hans høje og smittende latter er der i hvert fald ikke restriktioner på, og han ville aldrig kunne få en rolle i en genindspilning af Hans Kirks "Fiskerne". Han beskriver sig selv snarere som en 'fessortype' – sådan lidt af en nørd, der brænder for sit fag. I baggrunden råber hans kolleger som supplement til beskrivelsen, at han er 'lækker'.

Job som forsker

Nu gælder det ph.d. -afhandlingen "*Purification and characterisation of endo-β-1, 4-D-xylanases from a novel halophilic bacterium*", der dækker over et forskningsprojekt, hvor han har undersøgt nogle enzymer med helt unikke egenskaber fra ekstremt salttolerante bakterier fra Great Salt Lake i USA. Afhandlingen skal ligge klar om fem uger, og så skal han søge arbejde – som forsker forstås, som den 'fessortype' han er! Det var netop den snarlige jobsøgning, der fik ham til lige at tænke sig om en ekstra gang, før han sagde ja til et interview til Berlingske Tidende i efteråret.

”Jeg var godt klar over, at mit synspunkt er lidt kontroversielt, og jeg ville ikke bruges som repræsentant for et eller andet fuldstændig forskruet og indskrænket synspunkt. Slet ikke når nu mit budskab er, at vi skal have en mere afbalanceret debat. Men det blev et godt og sobert interview, og siden har jeg redegjort mere fagligt for mine synspunkter i BioZoom og har fået god respons. Jeg blev søsat, og det gik fint nok.”

Verdens mindste universitet?

IT-højskolen i København skal opgraderes til et IT-universitet. Men stedet har kun 21 videnskabelige medarbejdere ...

Siden 1999 har IT-højskolen været oprettet som et frifakultet under Handelshøjskolen i København efter undtagelsesparagraffen i universitetsloven. I lovforslaget om universiteterne foreslås det, at IT-højskolen bliver et selvstændigt universitet.

Lovforslaget argumenterer ikke for det hensigtsmæssige i en sådan udskilning – alt imens der på andre områder tales om det hensigtsmæssige i større enheder og sammenlægninger af fagområder. Lovforslaget fortæller heller ikke, at IT-universitetet formentlig bliver verdens mindste statsanerkendte universitet. På nuværende tidspunkt er der 21 forskere og undervisere, og selv om det er hensigten, at staben skal udvides, vil det forblive en meget lille institution i universitetsverdenen. *(Ud over de 21 forskere og undervisere har højskolen 35 deltidsundervisere, 18 ph.d.-studerende og 43 administrativt ansatte (2000, jf. højskolens hjemmeside)).*

FORSKERforum har forgæves søgt på internationale databaser for at finde lignende konstruktioner med en videnskabelig stab på blot 21 personer. Heller ikke embedsmændene i Videnskabsministeriet har kendskab til sådanne, men har lovet at undersøge spørgsmålet.

Mono-fakultære universiteter

IT-højskolen beskæftiger sig med forskellige sider af informationsteknologien fra naturvidenskaben og matematikken over de humanistiske og kreative sider af teknologien til de erhvervsmæssige konsekvenser og de kommercielle muligheder med IT.

Indtil for nylig blev et traditionelt universitet defineret som en institution, der bedriver forskning og uddannelse inden for forskellige videnskabsgrene, dvs. at de indeholdt flere fakulteter. Andre højere uddannelsesinstitutioner blev kaldt læreanstalter eller højskoler og lidt længere nede i systemet hed det seminarier og erhvervsskoler. Men med Storbritanniens opgradering af de tidligere "polytechnics" til universiteter i begyndelsen af 1990'erne skred definitionen. Det var i samme bølge, at den monofakultære Polyteknisk Læreanstalt først blev til Danmarks Tekniske Højskole og dernæst til DTU.

Med opgradering af IT-højskolen – der i lighed med DTU har stor erhvervstilknytning – styrker politikerne muligheden for selektivt at styrke og styre området.

Foreløbig er den nye institution blot en byggeplads i Ørestaden, men skiltet tager forskud på den nye status ...

Hvor stort skal et universitet være?

Højskolen i København blev etableret som frifakultet i 1999 med det formål at styrke IT-uddannelse og IT-forskning i Københavnsområdet, og institutionen samarbejder således med Handelshøjskolen i København, Københavns Universitet, DTU og RUC.

Og netop disse parter undrer sig over den nye status. Københavns Universitet og RUC anfører således, at beslutningen forekommer noget hovedkulds og i øvrigt er taget uden at den nuværende bestyrelse (hvor parterne er repræsenteret) er spurgt til råds.

AC advarer i sit høringssvar mod, at

oprettelsen af et selvstændigt IT-universitet kan legitimere en nedprioritering af IT ved de øvrige universiteter og dermed kan modvirke integration af denne i uddannelsessystemet. Man gør opmærksom på, at IT-vest for Jylland-Fyn fungerer som en partnerskabsmodel for fire universiteter.

AC stiller så det penible spørgsmål: *Og hvor stort skal "den kritiske masse" på et universitet være for at gøre det konkurrencedygtigt? Og hvor mange monofakultære universiteter skal Danmark have – og hvorvidt er det en universitetspolitisk rigtig disposition?*